

Оквир политике расељавања

Инклузивно образовање и васпитање деце у раном узрасту у Србији

Предговор

Министарство за образовање, науку и технолошки развој (МПНТР) Републике Србије је припремило овај ОПР како би дефинисало и регулисало све околности у вези са расељавањем које се може догодити приликом акције и спровођења пројекта инклузивног образовања и васпитања деце у раном узрасту. Ово је један од кључних безбедоносних докумената за овај пројекат, подржан од стране Светске банке, који спроводи МПНТР и који директно доприноси циљевима наведеним у Стратегији за развој образовања у Србији до 2020. године (СРО 2020) и повезаном Акционом плану. Циљ пројекта је да се побољша приступ, квалитет и једнакост услуга образовања и васпитања деце у раном узрасту, нарочито за децу из социјално угрожених средина. Очекује се да ће пројекат укључивати четири главне компоненте:

- i. Компонента 1 – повећање приступа услугама образовања и васпитања деце у раном узрасту повећањем броја слободних места за малу децу узраста од 3 до 5,5 година (вртић) и од 5,5 до 6,5 година (обавезни предшколски припремни програм или ППП), респективно;
- ii. Компонента 2 – повећање квалитета услуга образовања и васпитања деце у раном узрасту, укључујући оквир наставног програма, смернице и подршку наставника, посматрање и процена постојећих пракси; и
- iii. Компонента 3 – рад са породицама са децом узраста од 0 до 6,5 година, нарочито са онима из најугроженијих друштвених група, са циљем промовисања раног подстицаја код куће и како би подстакли родитеље да искористе постојеће услуге (укључујући здравство, социјалну заштиту, области образовања и васпитања деце у раном узрасту).

- iv. Компонента 4 – Ова компонента ће подржати свакодневно управљање реализације пројекта инклузивног образовања и васпитања деце у раном узрасту.

Овај пројекат представља напор који укључује реализацију разних под-пројеката у све три компоненте како би се побољшао квалитет услуга образовања и васпитања деце у раном узрасту у Републици Србији до 2020. године. Грађевински радови се очекују само код Компоненте 1 – Спровођење пројекта, која може да укључи градњу нових објеката за образовање и васпитање деце у раном узрасту, реновирање, проширење, надградњу или трансформације постојећих зграда за образовање и васпитање деце у раном узрасту (или других зграда). Под условом да опсег, обим и локација грађевинских радова нису познати, њихов социјални утицај у смислу прибављања земље и расељавања такође остају непознати. У таквим случајевима, политика Светске Банке ОП 4.12 захтева припрему Оквира политике расељавања (ОПР) за одређени пројекат како би се водило потенцијално, будуће расељење које захтева одређени пројекат. Овај документ укључује преглед националног оквира Републике Србије за експропријацију/расељење, важеће оперативне политике Светске Банке и најбоље међународне праксе у овој области. У случају прибављања земље/расељавања захтевано у пројекту, строжији захтеви у било ком од наведених случајева ће преовладати. Овај документ пружа оквир за решавање свих повезаних питања и околности у вези са крајњим циљем да током ове реализације пројекта уколико се захтева било какво принудно расељење, не дође до тешкиј економских и социјалних ризика за лица, породице или групе, да се обезбеди ублажавање свих ризика, као и да обезбеди оквир за одговарајућу компензацију за све утицаје који се не могу избећи. Међутим, стварна вероватноћа расељавања насталих у току реализације пројекта је мања због природе пројекта, врсти планираних радова (углавном реконструкције постојећих предшколских установа и вртића, итд.) и углавном јавних и државних објеката у којима ће се радови одвијати. Али, ако се захтева било какво расељење, то ће бити регулисано принципима и правилима представљених у овом ОПР.

Садржај

Предговор.....	Error! Bookmark not defined.
Скраћенице.....	Error! Bookmark not defined.
Речник.....	Error! Bookmark not defined.
1. Увод.....	12

1.1. ОПР резиме.....	12
1.2. Опис пројекта и потенцијални утицаји расељања.....	12
1.3. Принципи и циљеви ОПР.....	21
2. Правни оквир расељавања током спровођења пројекта.....	24
2.1. Српски закони значајни за расељавање.....	24
2.2. Правни оквир у вези са процесом експропријације.....	28
2.3. Примењиве политике Светске Банке у вези са невољним расељењем.....	35
2.4. Анализа јаза између релевантних националних законодавстава и политика СБ у вези са невољним расељењем.....	37
3. Подобност, процена и право.....	46
3.1. Лица која имају право на компензацију.....	46
3.2. Крајњи рок.....	47
3.3. Процена погођене имовине.....	48
3.4. Матрица права.....	49
4. Ублажавање.....	59
4.1. Мере ублажавања.....	59
5.2. Мере ублажавања и утицај по половима.....	60
5. Притужбе и жалбе.....	60
5.1. Повратне информације за корисника и обештећење по притужби.....	60
5.2. Подношење притужби.....	62
5.3. Администрација притужби.....	62
5.4. Извештавање о притужбама и повратним информацијама за корисника.....	63
5.5. Оснивање централног деска за повратне информације.....	63
6. Припрема појединачних АПР.....	64

6.1. Механизам скрининга АПР.....	64
6.2. Развој појединачних АПР, одобрење и спровођење.....	64
7. Захтеви консултација и објављивање информација.....	68
7.1. Јавне консултације.....	68
7.2. Објављивање докумената.....	69
8. Посматрање и процена.....	69
8.1. Институционално посматрање.....	69
8.2. Посматрање и процена процеса расељавања.....	70
9. Институционални и имплементациони аранжмани.....	71
9.1. Кључне институције одговорне за спровођење пројекта.....	71
9.2. Кључне институције у процесу експропријације земљишта и расељавања.....	74
Додатак 1. Упитник социо-економског прегледа.....	78
– за компаније.....	78
– за домаћинства.....	80
– за власнике земље.....	86
Додатак 2. Формулар притужбе.....	91
Додатак 3. Контролна листа скрининга расељавања.....	92
Додатак 4: Списак присутних током јавних консултација.....	66
Додатак 5: Фотографије са јавне консултације.....	67

Скраћенице

ЛЗЕ	Лице захваћено експропријацијом
САПР	Скраћени акциони план расељања
СГЗС	Саветодавна и група заинтересованих страна
КПИК	Комисија за повратне информације кориснику
КЕ	Корисник експропријације
ЦДПИ	Централни деск за повратне информације
ЕЦЕЦ	Развој у раном узрасту
ЕЦЕЦ	Образовање и васпитање деце у раном узрасту
ЕСМФ	Оквир управљања животном средином и социјално управљање
ЕУР	Евро
ВРС	Влада Републике Србије
МФУ	Међународна финансијска установа
ИТ	Информациона технологија
ЛО	Локална општина
ЛС	Локална самоуправа
МПНТР	Министарство за образовање, науку и технолошки развој Републике Србије
МФИН	Министарство финансија Републике Србије
НВО	Невладина организација
НКС	Национална канцеларија за статистику Републике Србије
НПФ	Нордијски поверенички фонд
ОЕСР	Организација за економску сарадњу и развој
ОП/БП	Оперативна политика Светске Банке о принудном расељању

4.12

ЛЗЕП	Лице захваћено експропријацијом у пројекту
ПЗЕП	Породица захваћена експропријацијом у пројекту
ДЗЕП	Домаћинство захваћено експропријацијом у пројекту
ЈСП	Јединица за спровођење пројекта
ППП	Предшколски припремни програм
АПР	Акциони план расељавања
ОПР	Оквир политике расељавања
РС	Република Србија
РСД	Српски динар
УНИЦЕФ	Фонд Уједињених нација намењен деци
УГ	Угрожена група
СБ	Светска Банка

Речник

Када се користе у овом документу, следеће речи имају следећа значења:

- ▶ *„Накнада“* – Односи се на било коју и све уплате у готовом новцу или у натури како би замениле вредност имовине или стечених средстава ка које је утицао пројекат. Накнада ће бити исплаћена пре ступања у посед земљишта и имовине у свим случајевима.
- ▶ *„Уговор о накнади“* – Односи се на сагласност у погледу накнаде, у складу са Законом о експропријацији пред општинском управом или пред надлежним судом, постигнут између Корисника експропријације и власника експроприсане имовине у натури, у новчаном износу, заједничких додатних исплата за разлике у вредности имовине, улаза у зграду, пролаза и приступних путева до имовине, као и других радњи дозвољених законом.
- ▶ *„Крајњи рок“* – Датум почетка цензуса особа и инвентара имовине на коју је утицао пројекат, ако она постоји. Уколико особа(е) још увек заузима област намењену за почетак пројекта након крајњег рока, неће имати право на накнаду и/или помоћ при расељавању. Слично, непокретна имовина (као што су изграђене структуре, усеви, стабла воћа и шуме) које настану након дана одређеног као крајњи рок неће моћи да буде покривена накнадом. Пре цензуса, корисник експропријације ће објавити информације о крајњем року у локалним новинама, тиме информишући све власнике и кориснике о покретању процеса експропријације. Крајњи рок ће бити јавно објављен на обавештајним таблама у локалним заједницама и релевантним општинама и на састанцима поводом консултација, са пригодним објашњењем. Такође ће бити постављено јавно обавештење, уколико је то потребно, на често посећеним локацијама широм области захваћене експропријацијом.
- ▶ *„Економско расељавање“* - Укључује све губитке извора прихода или средстава за живот као резултат откупа земљишта или ограниченог приступа ресурсима (земљишту, води или шуми) као резултат реализације пројекта, без обзира да ли лица захваћена експропријацијом (ЛЗЕ) мора да се преселе на другу локацију или не.
- ▶ *„Експропријација“* – То се односи на одузимање имовине или ограничење права својине над имовином уз накнаду у складу са тржишном вредношћу имовине.

- ▶ *„Одлука о експропријацији“* – Формална одлука релевантне локалне самоуправе, донета у складу са Законом о експропријацији, где се објављује експропријација једне одређене, појединачне имовине. Одлука о експропријацији укључује одређеног корисника експропријације (КЕ), детаље имовине која се експроприше, идентификацију власника, сврху експропријације, као и број и датум одлуке од јавног интереса за експропријацију и назив органа који је издао ову одлуку, правни лек и обавезу КЕ.
- ▶ *„Невољно расељење“* – Обухвата све случајеве са друштвеним и економским утицајем у којима се, због реализације пројекта, земља или имовина узимају у правном процесу без сагласности или могућности избора власника, што доводи до расељења или губитка склоништа, губитак имовине или приступа имовини, или губитка извора прихода или средстава за живот.
- ▶ *„Закон о експропријацији“* – Односи се на Закон о експропријацији Републике Србије, објављеног у *Службеном Гласнику РС*, бр. 53/95 од 28. децембра 1995. године, укључујући измене 23/01 од 6. априла 2001 године, 20/09 од 19. марта 2009. године, 20/09 од 19. марта 2009. године и 55/13 од 25. јуна 2013. године.
- ▶ *„Обнова животних услова“* – Укључује све напоре које треба предузети да се помогне ЛЗЕП под утицајем физичког или економског расељавања да побољшају своје животе и животни стандард, или барем да поврате ниво пре расељавања или ниво пре почетка реализације пројекта, који год да је већи. Помоћ у обнови животних услова ће се наставити у периоду транзиције, засновано на разумној процени времена које је потребно.
- ▶ *„Додатак за пресељење“* – Додатак за пресељење је новчана надокнада за трошкове који су директно повезани на пресељењем / расељењем домаћинства.
- ▶ *„ЛЗЕП – Лице захваћено експропријацијом у пројекту“* – ЛЗЕП је било које лице које, као резултат спровођења пројекта претрпи губитак имовине или приступ имовини.
- ▶ *„Физичко пресељење“* – Губитак склоништа и имовине као резултат експропријације земљишта у вези са пројектом који захтева ЛЗЕП да се пресели из куће, радног места или пословних просторија на друго место.

- ▶ *„Пројекат“* – Овде је описан пројекат инклузивног образовања и васпитања деце у раном узрасту (П157117), укључујући све његове под-пројекте, компоненте и фазе.
- ▶ *„Спровођење пројекта“* – Када се користи у овом ОПР укључује планирање, извршење, праћење и процену пројекта.
- ▶ *„Промотор пројекта“* – Односи се на одговорну државну агенцију за спровођење пројекта, у овом случају Министарство образовања, науке и технолошког развоја Републике Србије и њене ЈСП.
- ▶ *„АПР – Акциони план расељења, САПР – Скраћени акциони план расељења“* – Овај документ је у складу са принципима и циљевима ОП / БП 4.12 и са ОПР у којима одговорно лице одређује процедуре које ће пратити и акције које ће бити потребне за ублажавање негативних ефеката, надокнаду губитака, и обезбеђивање накнада за развој лицима и заједницама на које је утицао пројекат у одређеном подручју. У складу са ОП / БП 4.12, САПР се припрема онда када је пројекат утицао на мање од 200 људи, када су утицаји расељења мали. Интегрисани АПР се може припремити у складу са одлуком СБ уколико постоје многи под-пројекти у пројекту, или уколико постоји неколико под-сектора који се припремају за напредовање у исто време.
- ▶ *„Пресељење“* – Односи се на све случајеве прибављања земљишта и накнаду за губитак имовине, без обзира да ли се ради о стварном измештању, губитку земљишта, склоништа, имовине, економском расељавању или другим средствима за живот и обухвата све мере за ублажавање било којих и свих негативних утицаја пројекта на имовину и / или средства за живот ЛЗЕП, укључујући и компензацију, пресељење (где је релевантно), и рехабилитацију. Утицаји пресељења укључују губитак усева и прихода, поред физичког пресељења.

► *„Трошкови замене“* — Односи се на поступак вредновања имовине који помаже у одређивање износа довољног да замени изгубљену имовину и трошкове који покривају трансакције као што је дефинисано ОП / БП 4.12 Анекс А. *„Трошак замене“* се дефинише на следећи начин: за пољопривредно земљиште, то је тржишна вредност земљишта пре пројекта или пре расељавања, која год да је већа, са једнаким производним потенцијалима или употребом која се налази у близини земље на коју утиче пројекат, плус трошкови припреме земљишта до нивоа сличном оном као земље на коју утиче пројекат, плус трошкови за регистрацију и пренос пореза. За земљишта у градским срединама, то је тржишна вредност земљишта пре расељавања исте величине и употребе, са сличним или побољшаним објектима јавне инфраструктуре и услуга која се налази у близини земље на коју утиче пројекат, плус трошкови за регистрацију и пренос пореза. За куће и друге објекте, то је тржишна цена материјала за изградњу заменског објекта са површином и квалитетом сличним или бољим од оних коришћених у објекту на који је утицао пројекат, или поправка делимично оштећеног објекта, плус трошкови транспорта грађевинског материјала на градилиште, плус трошкови било ког рада и накнада извођачима, плус трошкови за регистрацију и пренос пореза. Приликом одређивања трошкова замене, амортизација средстава и вредности сачуваног материјала се не узимају у обзир, нити се вредност користи која се добија из пројекта одузима од процене имовине захваћене експропријацијом. Тамо где домаћи закон не задовољава стандард накнаде у пуном износу замене, накнада по домаћем закону се допуњава додатним мерама како би задовољила стандард замене трошкова. Таква додатна помоћ се разликује од мера расељења које ће бити обезбеђене под другим клаузулама ОП / БП 4.12, став 6.

► *„ОПР – Оквир политике расељавања“* — Односи се на овај документ који описује целокупну структуре политике расељавања за пројекат.

► *„Заинтересоване стране“* – Било који и сви појединци, групе, организације и институције заинтересоване за пројекат и на које је потенцијално пројект утицао, или који имају способност да утичу на пројекат.

► *„Додатак за прелазак“* — Описује једнократну новчану накнаду као додатну финансијску помоћ како би се олакшало пролагађавање ЛЗЕП у пределу у који су пребачени.

- *„Угрожена група“* — Односи се на људе испод линије сиромаштва, беземљаше, старије особе, жене и децу, као и оне који на основу пола, националности, старости, физичке или менталне неспособности, економског неповољног положаја, или социјалног статуса могу да буду више негативно погођени расељањем у односу на друге или који могу да буду ограничени у својој способности да траже или искористе помоћ за пресељење повезану помоћ за развој.

1. Увод

1.1. ОПР резиме

У складу са ОП / БП 4.12, припрема ОПР је потребна уколико обим и локације пресељења нису познате у време процене пројекта. Циљ овог документа је да обезбеди водеће принципе за реализацију пројекта, финансираног од стране кредита Светске Банке, намењеног како би се осигурале правовремене, адекватне и ефикасне акције, одређене по приоритетима, како би се избегли, смањили и надокнадили сви негативни утицаји током пресељења. ОПР је припремљен у складу са правним системом, законима и процедурама РС, у складу са ОП / БП 4.12 и најбољом међународном праксом. ОПР такође обезбеђује обавезну основу за развој посебних инструмената пресељења; АПР, САПР или интегрисани АПР, који ће се развијати у складу са под-пројектима који доводе до расељавања.

1.2. Опис пројекта и потенцијални утицаји расељења

Увод:

Добијање основних вештина у периоду раног развоја детета обезбеђује основу и предуслов за касније образовање и напредак. Предшколска студија је показала да су појединци који су учествовали у квалитетном предшколском програму у догледно време стекли више од оних који нису и они чешће заврше средњу школу, имају своју кућу, и имају дужи брак. Студија даље указује да су деца из економски угрожених средина и из осетљивих група добијају дугорочне користи од квалитетног предшколског програма и имају потребну критичку предност у образовној инклузији. Широка покривеност, програми инклузивног развоја у раном узрасту (РПУ) нису само питање друштвене једнакости, него и важно економско питање јер унапређење релевантних вештина у раним фазама живота може повећати продуктивност, конкурентност и укупни дугорочни економски развој. Стручна студија је показала да инвестирање државе у програме образовања у раном узрасту предвиђа повратак од **12** процената на инвестицију.

Образовање и васпитање у раном узрасту у Србији

Основе основних вештина треба да буду смештене рано у животу детета, између нула и шест година старости. Међутим, деца узраста од три до пет година која похађају предшколску установу тренутно чине само **50** одсто деце у Србији. Тај однос је знатно нижи него у суседним земљама. Осим тога, само пет одсто ромских дечака и седам одсто ромских девојчица, који живе у неформалним насељима, учествује у предшколским програмима. Поред тога, проценат деце из најсиромашнијих домаћинстава која похађају предшколско је опао са **22** у **2010.** години на само девет одсто у **2014.** години, као што је одређено од стране извештаја УНИЦЕФ-а (УНИЦЕФ, МИЦС5, **2014**). Изненађујуће, трошкови образовања су незнатно испод просека ОЕЦЕЦ (**4.53** процената БДП-а и **11** процената јавних расхода у Србији у односу на **5,4** процената и **12,9** процената јавних расхода у просеку у земљама ОЕЦЕЦ). Још више неочекивано делује информација да се на предшколско образовање у Србији троши **0,6** процената у односу на просечних **0,8** процената у ОЕЦЕЦ. Овако висок проценат може да значи да се средства не користе ефикасно.

У Србији, локалне, општинске власти су задужене за пружање предшколских услуга. На основу информација СБ добијених од неколико тестираних општина, издаци за предшколско за децу узраста од 3 до 5,5 година која похађају целодневну вртић су: плате – 65%; храна и исхрана 12%; и остали текући расходи 19% од укупне потрошње. Буџети локалних самоуправа покривају 80 одсто укупних трошкова предшколског и родитељи дају додатних 20 одсто. Али, постоје многе географске неједнакости између општина у приступу ЕЦЕЦ предшколским програмима, јер се општински буџети разликују у расположивим средствима и буџету по глави становника. Осим тога, предшколске установе у Србији су неравномерно распоређене, па предшколске услуге практично недостају у зонама у којима постоји највећа потреба за ЕЦЕЦ, као у близини ромских насеља, у неразвијеним и руралним подручјима и подручјима са ниским примањима; према извештају УНИЦЕФ-а из 2012. године. Не треба занемарити да су горе наведених 20 одсто трошкова за предшколско које доприносе корисници терет за породице са децом која могу да имају највише користи од ЕЦЕЦ услуга Образовања и васпитања у раном детињству – најсиромашнија домаћинства често нису у могућности да то приуште.

Програм за међународно тестирање ученика (ПИСА) је међународни програм за процену који мери когнитивне способности и како ученици могу да употребе своје вештине читања, математичке и научне вештине да реше реалне проблеме. ПИСА резултати у 2006. години и 2009. години, између осталих важних закључака, су открили је да ромски ученици у Србији знатно заостају иза својих неромских вршњака у учењу.

Преглед и циљеви програма:

Развојни циљ пројекта је да се побољша приступ, квалитет и праведност услуга образовања и васпитања у раном детињству, нарочито за децу из социјално угрожених средина. Пројекат би имао директну корист за децу узраста од 0 до 6,5 година старости, нарочито из угрожених средина. Активности за децу узраста од 3 до 6,5 ће се фокусирати на повећање квалитета приступа инклузивне предшколске установе, у исто време помажући њихову транзицију у ниже разреде основног образовања. Активности за млађу децу, тј. од рођења па надаље, ће се фокусирати на охрабривање родитеља и породице да подрже холистички развој деце кроз повећање знања о значају ране стимулације код куће и приступа релевантним службама у заједници.

Инклузивно образовање се не односи само на децу из угрожених мањина, као што су деца Ромске националности, већ и на друге угрожене групе и децу са инвалидитетом. Тиме би се могло помоћи у одржавању баланса са битним партнерима, укључујући УНИЦЕФ и друге активне организације у ЕЦЕЦ предшколском сектору. Техничка помоћ под окриљем НПФ (Нордијског повереничког фонда) ће укључивати активности оријентисане ка угроженим групама као што су радионице о значају ЕЦЕЦ, дискусије са родитељима фокусне групе и интервјуи са разредним старешинама о препрекама које ромска деца имају при образовању и iii) Анализа ситуације ЕЦЕЦ статуса на локалном новоу.

Очекује се да ће пројекат укључивати четири главне компоненте:

- i. Компонента 1 – повећање приступа услугама образовања и васпитања деце у раном узрасту повећањем броја слободних места за малу децу узраста од 3 до 5,5 година (вртић) и од 5,5 до 6,5 година (обавезни предшколски припремни програм или ППП), респективно;
- ii. Компонента 2 - повећање квалитета услуга образовања и васпитања деце у раном узрасту, укључујући оквир наставног програма, смернице и подршку наставника, посматрање и процена постојећих пракси; и
- iii. Компонента 3 - рад са породицама са децом узраста од 0 до 6,5 година, нарочито са онима из најугроженијих друштвених група, са циљем промовисања раног подстицаја код куће и како би подстакли родитеље да искористе постојеће услуге (укључујући здравство, социјалну заштиту, области образовања и васпитања деце у раном узрасту).
- iv. Компонента 4 – Управљање пројектом и посматрање и процена – Ова компонента ће подржати свакодневно управљање спровођењем инклузивног ЕЦЕЦ пројекта, посматрање и процена циљева и исхода, и техничку помоћ за друге реформе квалитета

у сектору образовања изван ЕЦЕЦ (укључујући промовисање ефикасности у другим под-секторима како би се омогућило даље ширење ЕЦЕЦ).

Детаљи пројекта и потенцијални утицаји расељавања по компоненти пројекта

Компонента 1 је једина која укључује грађевинске радове, у виду конструкције, реновирања, проширења, накнадних радова или трансформација постојећих ЕЦЕЦ зграда. Стога, само у оквиру ове Компоненте се могу очекивати утицаји настали услед расељења / стицања земље.

Компоненте 2, 3 и 4 неће имати утицаје настали услед расељења / стицања земље јер нису укључени грађевински радови. Ипак, принципи у вези са пресељењем које промовише ОПР се примењују у свим фазама пројекта, а уколико се појави било који случај расељавања и негативног друштвеног утицаја, ОПР правила ће превладати. Тако да ово друго не треба сваки пут да се понавља.

Компонента 1:

Ова компонента има за циљ да повећа приступ образовању и васпитању у раном узрасту за децу старости од **3–6.5** година широм земље, са посебним освртом на децу из осетљивих група и децу са инвалидитетом, повећањем доступности ЕЦЕЦ предшколских услуга. Међу осталим циљевима, ова компонента ће имати за циљ да прошири постојећу ЕЦЕЦ предшколску инфраструктуру као и да изгради нову ЕЦЕЦ инфраструктуру.

Предшколске установе које би требало да буду изграђене или реновиране у оквиру ове компоненте треба да користе архитектуру која појачава садашњи педагошки приступ. Сва нова градња, реновирање, проширење, надградња или трансформација постојећих ЕЦЕЦ зграда ће бити пројектована тако да побољша интеракцију међу децом, олакша учење са вршњацима и самостално учење.

Ова компонента има две под-компоненте:

- Под-компонента **1.1.** Иновативна конструкција и промена намене расположивих објеката; и
- Под-компонента **1.2.** Регулаторна реформа, подешавања система, и ефикасност постојећих места.

Прелиминарна процена је да у оквиру Компоненте **1.1** да би се око **17000** нових физичких предшколских места за децу узраста од **3** до **5,5** година требало ставити на располагање до **2020.** године. Нова изградња предшколских установа је потребна у регионима где се ЕЦЕЦ услуге не пружају у довољној мери или где су постојећи објекти у лошем стању. Избор за изградњу ће се вршити приоритизацијом области у којима постоји следеће:

- (i) вишак тражње међу породицама као дуге листе чекања за обданишта, ЕЦЕЦ и ППП услуге,
- (ii) потреба да се повећа упис у предшколске установе међу угроженом популацијом.

Избор локација за изградњу или реновирање како би се постигли најбољи резултати у складу са циљевима пројекта је од кључног значаја. Подаци су прикупљени од стране Републичког завода за статистику РС о предшколским услугама, али треба напоменути да овај извор не мора бити најтачнији, јер предшколске услуге су одговорност општинских власти, а све информације треба да се упореде на различитим нивоима. Потражња ЕЦЕЦ услуга и мапе сиромаштва ће се користити као филтери у циљу добијања најверљивијих података о ЕЦЕЦ потребама, и на крају, резултати ће бити проверени са домаћим стручњацима и локалном самоуправом. То ће омогућити промотеру пројекта да направи листу општина које испуњавају услове на основу усвојених индикатора као што су демографски услови, социо-економски развој општине, ниво сиромаштва у општини, захтев за ЕЦЕЦ услугама према броју деце у предшколском узрасту. Друга фаза у одабиру локација би била да се додатно прегледа избор насеља и локација које би омогућиле стварање односа нових и реновираних (или са промењеном сврхом) инфраструктурних објеката.

Треба напоменути да ће градња на новим локацијама и / или реконструкција постојећих јавних објеката у оквиру Компоненте 1 вероватно изазвати један или више утицаја у вези расељења, укључујући набавку земљишта, расељење, губитак имовине и / или економске миграције. Под условом да су опсег, обим и локација грађевинских радова непознати, друштвени утицај у смислу стицања земљишта и расељења такође остаје непознат. Током избора локације, наведени негативни друштвени утицаји на локалне заједнице треба да буду избегнути и сведени на минимум колико је то могуће. Уколико расељење / прибављање земљишта не може да се избегне, мере ублажавања и опште правило смањења негативног утицаја треба да се примени и прати током одабира локације, као и током свих других фаза планирања пројекта, као и реализације. Ако и када дође до расељења / прибављања земљишта, то ће бити регулисано одредбама овог ОПР.

Компонента 2:

Ова компонента има за циљ да обезбеди квалитет ЕЦЕЦ услуга и инклузивног образовања и васпитања. Ова компонента укључује јачање обуке предавача за предшколски школски програм, идентификацију и обуку васпитача да подрже проширење ЕЦЕЦ за децу од 3–5.5 година старости, обуку за ЕЦЕЦ администраторе и друге доносиоце одлука да побољшају своје капацитете за праћење ЕЦЕЦ програма, ефикасно управљање програма и институција и успостављање и одржавање конструктивног дијалога са породицама, мере како би се осигурао прелаз у основну школу и мере за јачање инклузивног образовања на предшколском и основном нивоу у складу са прописима о инклузивном образовању из 2009. године, развој наставних планова и програма, укључујући и развој наставних материјала у складу са узрастом, подршка унапређењу ЕЦЕЦ осигурања квалитета, укључујући развој раних стандарда учења и регулисање услуга и изградње капацитета за надлежне органе и могућности да се ради унакрсно по секторима (образовање, здравствена друштвена заштита) на институционалном нивоу.

Ова компонента има три под-компоненте:

- Под-компонента 2.1: Квалитетно спровођење наставног плана;
- Под-компонента 2.2: Побољшање обуке пре и током услуге и напредак предавача у ЕЦЕЦ каријери; и
- Под-компонента 2.3: Побољшање посматрања и процена квалитета ЕЦЕЦ како би се побољшало доношење одлука.

Будући да ова компонента не обухвата грађевинске радове, негативни друштвени утицаји везани за расељање су мало вероватни

Компонента 3:

Ова компонента се фокусира на млађу децу (узраста 0 – 6.5 година) и њихове породице из угрожених средина. Поред ромске деце, то би укључивало породице из нижих друштвено – економских слојева, као и децу са сметњама у развоју. Постоје две основна опције за циљану подршку у оквиру ове компоненте 3 које би требало да се надопуњују: i) циљана подршка за интервенције у родитељству за угрожене породице са децом узраста 0 до 3 године углавном у окружењу њиховог дома / заједнице, укључујући кроз партнерство са социјалним услугама (ЕЦЕЦ објекти, ромски здравствени медијатори, итд.), и / или ii) подршка за проширење приступа услугама, укључујући идентификацију одговарајућих модела интервенција за различите угрожене групе. Оба приступа ће укључити помоћ тим породицама кроз иновативне употребе образовних и друштвених медија, комуникационе кампање, образовних телевизијских програма, итд. Интервенције саветоване под i) могу да укључе помоћ и материјал за културално осетљиву обуку родитеља који може да укључује савете и практичне информације о темама здравља и исхране (деце и родитеља). Под ii) услуге ЕЦЕЦ (администратори и ЕЦЕЦ предавачи) би били подржани и обучени да пренесу услуге ка деци у раном узрасту из рањивих група. Даље услуге које би требало да се укључе могу да буду здравствене (локалне болнице и медицинске сестре), као и друштвене услуге као тачка контакта за угрожене породице. Даље, укључивање локалних невладиних организација које раде са угроженим групама ће бити кључно.

Ова компонента има четири под-компоненте:

- Под-компонента 3.1: Комуникациона кампања;
- Под-компонента 3.2: Образовни ТВ програми;
- Под-компонента 3.3: Приближавање угроженим породицама; и
- Под-компонента 3.4: Субвенције како би се обезбедило бесплатно похађање предшколског међу најугроженијом децом узраста од 3 до 5,5 година.

Будући да ова компонента не обухвата грађевинске радове, негативни друштвени утицаји везани за расељење су мало вероватни.

Компонента 4:

Ова компонента ће подржати свакодневно управљање спровођења инклузивног ЕЦЕЦ пројекта, посматрање и процена његових циљева и исхода, и техничку помоћ за друге реформе квалитета у сектору образовања ван ЕЦЕЦ (укључујући промовисање ефикасности у другим под-секторима како би се омогућило даље проширење ЕЦЕЦ).

Ова компонента има две под-компоненте:

- Под-компонента 4.1 – Управљање пројектом и техничка помоћ за реформе квалитета;
- и
- Под-компонента 4.2: посматрање и процена.

Будући да ова компонента не обухвата грађевинске радове, негативни друштвени утицаји везани за расељење су мало вероватни.

1.3. Принципи и циљеви ОПР

Принципи расељавања према ОПР

Током реализације пројекта, као што је описано, са свим својим компонентама и под-пројектима, потреба за принудним расељавањем ЛЗЕП може да настане као резултат грађевинских радова предвиђених у оквиру Компоненте 1. Овај документ пружа основне и обавезујуће принципе који ће се примењивати у свим таквим ситуацијама. Основни принципи су:

- ~ Уколико је могуће, сва расељавања треба да се избегавају истраживањем одрживих алтернатива у дизајну пројекта.
- ~ Уколико се покаже да је то немогуће, сви нежељени ефекти треба да се смање на незаобилазан минимум.
- ~ Када дође до незаобилазних нежељених ефеката и друштвеног утицаја, сваки губитак имовине биће надокнађен у висини замене и средства за издржавање ЛЗЕП че бити обновљена барем на ниво пре реализације пројекта.

- ~ ЛЗЕП ће се помоћи у свим фазама пројекта у њиховим напорима у обнови животних услова и животног стандарда у реалним условима на ниво пре спровођења пројекта и расељавања.
- ~ Сваким расељењем треба да се управља у складу са националним законима, ОП / БП 4.12, прихваћеним најбољим међународним праксама и основним принципима овог документа.
- ~ Посебна подршка и брига у процесу расељавања и током комплетног спровођења пројекта у складу са овим ОПР су обезбеђене за угрожене групе према степену њихове угрожености. Такође, укључивање жена, дела погођених домаћинстава, у све јавне консултације, посебне мере за ублажавање према полу, и друге мере са циљем да се женама обезбеди могућност да учествују у мерама за ублажавање предвиђеним за утицај расељења ће бити дати у овом ОПР.
- ~ У складу са овим ОПР, ЛЗЕП ће бити припремљени за све случајеве расељавања у оквиру сваког под-пројекта. Потпуни АПР ће бити припремљен за свим случајевима када су утицаји расељавања значајни. САПР се припрема када је мање од 200 људи погођено, а утицаји расељења мали, као што је предвиђено у ОП / БП 4.12.
- ~ ОПР и АПР су доступни јавности са јавним консултацијама које се одржавају пре одобрења како би се дозволило особама захваћеним експропријацијом и заинтересованим странама да учествују у развоју пројекта и планирању и спровођењу програма расељавања.
- ~ Током спровођења пројекта и циклуса расељавања, заинтересоване стране ће добити јасне информације о правима жалбе и процедурама. Све жалбе ће бити узете у обзир током спровођења пројекта и активности расељавања.
- ~ Све активности расељавања би требало да буду замишљене као одрживи пројекти који пружају довољне информације о инвестицијама како би се омогућили принципи и циљеви расељавања дефинисани у овом ОПР и АПР.

Циљеви ОПР

Главни циљ ОПР је да дефинише основне принципе, процедуре, поступке, организациону структуру и захтеве капацитета током расељења, уколико би то било поребно, и његов утицај може да се припише спровођењу пројекта. Он пружа оквир за појединачне АПР у оквиру пројекта. ОПР специфични циљеви су:

- ~ класификовати законска решења РС у свим случајевима принудног расељења, измештање и губитак имовине, укључујући законске и административне процедуре и накнаде за губитак имовине; упоређивање са ОП / БП 4.12 и најбољим међународним праксама; и обезбедити начин да се премости јаз;
- ~ идентификовати кључне институције у РС, поред промотера пројекта, укључене у спровођење пројекта, укључујући послебно правно овлашћене државне институције које спроводе процедуре и заштиту присилног процеса расељења; укључивање мера и посматрања промотера пројекта како би се обезбедила усаглашеност са расељавањем ОП / БП 4.12, најбољим међународним праксама, ОПР и индивидуалним АПР;
- ~ идентификовати заинтересоване стране и начине њиховог укључивања у току спровођења пројекта.
- ~ критеријум подобности ЛЗЕП и матрица права на компензацију према типу губитка имовине;
- ~ дефинисати процес идентификације и процене погођене имовине и вредности компензације како би се заменио губитак имовине;
- ~ обезбедити брзу и ефикасну надокнаду у пуној вредности замене за губитак имовине или приступа имовини;
- ~ описати мере за ублажавање у овом ОПР и индивидуалним АПР, укључујући и процедуре у циљу минимизирања утицаја на ЛЗЕП током спровођења пројекта, укључујући и посебне мере за ублажавање предвиђене за угрожене групе и жене;
- ~ дефинисати жалбу и жалбена права, процес, тела и процедуре који су доступне за ЛЗЕП током целог тока реализације пројекта, укључујући и повратне информације извештавања;
- ~ описати и дати упутства за припрему индивидуалног АПР и процедуре одобравања, црте будућег АПР и процеса њиховог спровођења;
- ~ навести захтев објављивања, објављивања докумената, укључивање јавности и локалне заједнице у свим фазама припреме пројекта; укључујући развој ОПР и АПР; посебно укључујући јавне консултације у ЛЗАП заједницу током процеса присилног расељавања и спровођења пројекта који може довести до губитка имовине;
- ~ успоставити родно осетљив оквир за расељавање у циљу утврђивања различитих утицаја јер економски и друштвени поремећај не доводи до равноправних тешкоћа за жене и мушкарце;

- ~ одредити унутрашње активности посматрања током свих фаза реализације пројекта, посебно у вези са питањима пресељења, очувања правног и на основу овог ОПР дефинисаног процеса, укључујући процену процеса расељавања;
- ~ дефинисати потребу и обим посматрања и процене процеса расељавања, укључујући и екстерно посматрање и процену;
- ~ обезбедити формуларе и упитнике кључне за очување и спровођење процеса расељавања у складу са овим ОПР и индивидуалним АПР.

2. Правни оквир расељавања током спровођења пројекта

2.1. Српски закони значајни за расељавање

Устав Републике Србије

Донет 2006. године (Устав је усвојен у уставном референдуму 2006. године, који је одржан 28. и 29. октобра. Званично је усвојен од стране Народне скупштине Републике Србије 8. новембра 2006. године), Устав РС проглашава владавину права и друштвену правду, начела грађанске демократије, људска и мањинска права и слободе и посвећеност европским принципима и вредностима.

Члан 58 признаје гаранције мирног мандата сопственог власништва особе и других имовинских права стечених на основу закона. Наводи да право имовине може да се повуче или забрани само у јавном интересу утврђеним законом и са накнадом која не може бити мања од тржишне вредности. Важно је напоменути да Устав РС забрањује исплату накнаде мање од „тржишне вредности“, али омогућава плаћање преко утврђене тржишне вредности, што је важна одредба за превазилажење препрека између закона Србије и ОП / БП 4.12, као што ће бити представљено касније у овом документу. Одредбе Устава такође не разликују имовину (зграде, итд.) изграђену без грађевинске дозволе, што је пракса која је постала уобичајена током последњих 30 година у РС. Устав даље проглашава да се сва људска права (укључујући и права на имовину) и мањинска права која су гарантована Уставом примењују.

Даље, члан 16 наводи да ће сва опште прихваћена правила међународних закона и ратификованих међународних уговора бити саставни део правног система у Републици Србији и да ће се непосредно примењивати. Ова одредба омогућава директно спровођење ОП / БП 4.12. од стране ОПР и појединачних АПР поред постојећих српских закона, и углавном важних начина превазилажења препрека између њих. Овај ОПР се сматра као саставни део Уговора о кредиту са Светском Банком када буде одобрен, потписан и ратификован у Скупштини.

Закон о основама имовинско–правних односа

Закон о основама имовинско–правних односа („Службени Гласник СФРЈ“, бр. 6/80, 36/90, „Службени Гласник СРЈ“, бр. 29/96 и „Службени Гласник РС“, бр. 115/2005) прописује основне одредбе имовинских односа, укључујући и власничка права, предмете права својине, дељене својине и заједничких власничких права, стицање права власништва, право на приносе које произилази из власништва над стварима, поседовање права, власничких односа који произилазе у ситуацијама када су објекти изграђени на туђем земљишту, заштита својинских права, заштита поседовања, престанак права својине, итд.

Закон планирања и изградње

Законом планирања и изградње („Службени Гласник РС“, бр. 72/09 од 3. септембра 2009. године, исправка „Службени Гласник“ бр. 81/09 (штампарска грешка), промењен одлуком Уставног суда РС 64/10 (СС), 24/11, 121/12, 42/13 (СС), 50/13 (СС), 98/13 (СС), 132/14 145/14) уређују се следећа питања: услове и модалитете просторног планирања и развоја, развој генералних и детаљних регулационих планова, развој и коришћење грађевинског земљишта за изградњу објеката, претежну намену земљишта када земља има вишеструку намену, јавну употребу земљишта и друга питања од значаја за уређење простора, уређивање и коришћење грађевинског земљишта и изградња објеката.

Закон о легализацији грађевина

Законом о легализацији грађевина („Службени Гласник РС“, бр. 96/15 од дана 26. новембра 2015. године) уређују се услови, поступак и начин легализације објеката, делова зграда, помоћних објеката и других објеката изграђених без грађевинске дозволе. Обичај изградње комплетног објекта (кућа, продавница, чак и стамбених зграда), или додавања помоћних објеката са постојећим, легалним зградама (гаража, додатни спратови на кући или собе) без грађевинске дозволе је постало сасвим уобичајено у последњих 30 година. Владе су током година увек одржавале намеру да легализују све бесправно изграђене објекте, ако су изграђени на сопственом земљишту и / или уз сагласност власника, али већина зграда још увек није легализовано. Без икакве сумње је да уколико пројекат има утицај на расељавање, неки од имовине ће бити илегални објекти, тако да одредбе овог закона могу бити важне, али у тим случајевима, ОП / БП 4.12 ће превладати као строжији.

Закон о ванпарничном поступку

Закон о ванпарничном поступку („Службени Гласник СРС“, бр. 25/82 и 48/88, допуњен „Службени Гласник РС“ бр. 46/95, 18/2005, 85/2012, 45/2013, 55/2014, 6/2015 и 106/2015) дефинише правила по којима судови одлучују о личним, породичним, имовинским питањима и другим правима и правним интересима, који се решавају у ванпарничном поступку, у складу са законом. У складу са овим законом, суд у ванпарничном поступку утврђује накнаду за експроприсану имовину након што утврди битне чињенице и одобрава одлуку која дефинише врсту и висину накнаде. Према овом закону, учесници могу закључити уговор о врсти и висини накнаде, а суд ће потом донети одлуку на основу њиховог споразума, уколико суд утврди да уговор није у супротности са обавезним прописима.

Закон о управном поступку РС

Закон који је тренутно на снази је усвојен 1997. године („Службени Гласник ФРЈ“, бр. 33/97 и 31/2001; и „Службени Гласник РС“, бр. 30/2010 регулише начин на који државне институције морају да делују када се одлучује о правима, обавезама или правним интересима појединаца, правних лица или других странака, у оквиру административних процедура. Одлуке органа управе су одобрене у виду уредби, након завршеног поступка као што је прописано овим законом. Странка има право жалбе на одлуку одобрену у првој инстанци. Само закон може да пропише да у појединим управним питањима жалба није дозвољена, уколико је заштита права и законитости осигурана на неки други начин. Овај закон пружа правни оквир за деловање управе релевантних општина након што КЕ поднесе захтев за експропријацију.

Закон о државном премеру и катастру

Закон о државном премеру и катастру („Службени Гласник РС“, бр. 72/2009, допуњен 18/2010, 65/2013 и 15/2015) регулише професионалне активности и послове државне управе који се односе на земљу, зграде и друга истраживања структуре, катастар непокретности, евиденције и регистрацију имовине, регистрацију поседовања, упис нелегалних објеката и зграда које се легализују у складу са одредбама најновијег Закона за легализацију грађевина РС, катастар водова, основне геодетске радове, регистар адреса, топографско–картографске активности, процену вредности непокретности, геодетски и катастарски информациони систем.

2.2. Правни оквир у вези са процесом експропријације

Закон о експропријацији (донет 1995. године усвојен 1. јануара 1996. године и измењен марта 2001. године, затим поново измењен 19. марта 2009. године и 2013. године одлуком Уставног суда) омогућава владиним институцијама да стекну имовину за пројекте за које се сматрају да су од јавног интереса, истовремено штитећи интересе свих особа са правне тачке гледишта, чија имовина се експроприше. Закон о експропријацији не користи термин „присилно расељавање“, али уместо тога користи термин „експропријација“ и заснива се на снази еминентног домена Владе. Закон такође гарантује принцип правичне накнаде по „тржишној вредности“ имовине уместо „трошкова пресељења“ који се користе у ОП / БП 4.12.

Кључне одредбе Закона о експропријацији

Ово су кључне одредбе Закона о експропријацији:

- ~ Непокретна имовина (по закону дефинисана као земљиште, зграда и други грађевински објекат) може бити одузета тек након проглашења јавног интереса законом, или одлуке Владе РС. Јавни интерес може бити проглашен ако је намењена изградњи објекта за образовање, здравство, социјалну заштиту, културу, водопривреду, спорт, саобраћај, енергију и комуналну инфраструктуру, одбрану земље, потребе локалне / националне владе, заштиту животне средине, заштиту од штета проузрокованих временским непогодама, истраживања или експлоатације минерала, земљиште потребно за поновно насељавање људи који поседују минералима богату земљу, имовину потребну за

одређене заједничке подухвате, и изградњу смештаја за социјално угрожено становништво.

- ~ Корисник експропријације (КЕ) може бити Република Србија, аутономна покрајина Војводина, градови, град Београд, општине, јавни фондови, јавна предузећа, предузећа која су основана од стране јавних предузећа, као и предузећа са већинским државним капиталом основана од стране горе наведених државних институција.
- ~ Експропријација може бити потпуна или непотпуна. Потпуна експропријација омогућава КЕ да добије власништво над одузетом имовином, док власништво од стране власника и других права на ту имовину престану да постоје. Непотпуна експропријација омогућава КЕ посебна права на земљиште и објекте, као и закуп земљишта за одређено време (не дужи од три године у оба случаја). Када сена крају установљавања службености или периода закупа потуних права власништва над имовином врати власнику, мора да се врати у стање пре експропријације.
- ~ Власници делимично одузетих непокретности имају право да траже експропријацију целокупне имовине и одговарајуће накнаде, у случају ако је експропријација погоршала економску ситуацију власника имовине или је преостали део имовине бескорисан или се тешко користити – неодржив. Овај захтев у складу са Законом се може поднети у року од две године од завршетка изградње објекта (за које је експропријација спроведена), или у року од две године од завршетка радова.

- ~ По правилу, накнада за одузету имовину се нуди и плаћа у готовини, ако законом није другачије наведено. Закон дозвољава изузетак од овог општег правила, ако је одузета имовина пољопривредно, обрадиво земљиште које обезбеђује власнику средстава за живот, онда на сопствени захтев, замена земљишта биће обезбеђена, стицањем другог земљишта у близини једнаког у квалитету, култивацији, класи и вредности. Исти изузетак важи у случајевима када је одузет велики комплекс земљишта или зграда које се користе за вођење стоке као извора средстава за живот, стамбене зграде, стана или пословног простора. Заменско земљиште је у свим овим случајевима предвиђеним само на захтев власника одузете имовине и по договору. Ако тај захтев није поднет, или није постигнут договор, КЕ ће платити накнаду у новцу.
- ~ Закупцу друштвених односно државних станова, или особама са станарским правом у експроприсаним стамбеним зградама или становима, КЕ ће обезбедити права (коришћење, закуп или станарско право) исте врсте другог еквивалента, на имовини у друштвеном или државном власништву у близина.
- ~ КЕ неће бити дозвољено да дође у посед одузете имовине до дана правоснажности одлуке о накнади, или пре датума закључења споразума о накнади за експроприсану имовину, осим ако законом није другачије одређено. На захтев КЕ, ако то сматра потребним, због хитности или извођења радова, МФИН може одлучити да дозволи посед одузете имовине КЕ пре правоснажности одлуке о накнади за експроприсану имовину, односно пре дана закључења споразума о накнади за експроприсану имовину, али не пре него што одлучи у другостепеној жалби против резолуције о експропријацији. КЕ мора претходно да утврди све потребне елементе за утврђивање висине накнаде за одузету имовину.

Процес експропријације

Ово је поступан приказ процеса експропријације, као што је дефинисано од стране Закона о експропријацији.

- i. Генерална скупштина законом, или ВРС својом одлуком проглашава јавни интерес за одређени развојни пројекат. Јавни интерес за експропријацију може прогласити само ако постоји одговарајући документ за планирање. Захтев за успостављање јавног интереса за експропријацију може поднети правно лице које, у складу са одредбама овог закона, може бити корисник експропријације. Влада доноси одлуку у року од 90 дана.
- ii. Процес експропријације почиње када КЕ поднесе захтев за експропријацију надлежној општини. Захтев, између осталих података, мора да садржи тачну спецификацију власника и особина за које се предлаже експропријација и доказе о обезбеђеним средствима у буџету, или банкарске гаранције, обезбеђења плаћања накнаде, у складу са прописима који уређују јавне финансије.
- iii. Пре доношења одлуке о експропријацији, надлежни орган ће одржати рочиште тиме омогућавајући власницима непокретности да изнесу све чињенице од значаја за експропријацију имовине. Ако су испуњени сви услови, одлука о експропријацији ће бити издата.
- iv. КЕ је обавезан да достави општинској управи писмену понуду за компензацију у року од 15 дана од дана правоснажности одлуке о експропријацији на основу процене имовине од стране одговарајућих власти.
- v. Општински орган ће без одлагања доставити копију понуде за надокнаду власнику одузете имовине, и прикупљати информације које могу бити од значаја за накнаду из административних и других институција и организација. Споразум накнада не може бити у супротности са Законом о одредбама експропријације.
- vi. Уколико се договор о накнади не постигне у року од два месеца од дана правноснажности одлуке о експропријацији, општинска управа доноси без одлагања све документе надлежном општинском суду да утврди и донесе одлуку о накнади. Процес може да се покрене од стране власника одузете имовине пред истим судом.

Принципи процене и права у складу са Законом о експропријацији

Као опште правило, накнада у новцу за експроприсане непокретности одређује се као тржишна вредност¹, узимајући у обзир околности у време закључења уговора о накнади, а уколико се договор не постигне, према околностима у време првостепене одлуке о накнади у судском процесу. Закон о експропријацији забрањује било какву исплату за накнаду штете против својих правила, али се напомиње да се накнада утврђује у већем износу од тржишне цене, узимајући у обзир финансијску и другу личну и породичну ситуацију претходног власника, уколико су ти услови од суштинског значаја за његово постојање (број чланова домаћинства, број чланова домаћинства који су способни да раде, или који су запослени, здравствено стање чланова домаћинства, месечна примања домаћинства, итд.). Ова одредба омогућава друштвено економску процену појединачног домаћинства и посебна пажња се поклања угроженим домаћинствима.

Табела 1. која се налази у наставку обједињује права у складу са Законом о експропријацији.

Табела 1. Права на накнаду обезбешену у складу са Законом о експропријацији

Врста одузете имовине	Накнада
Пољопривредно земљиште	Опште правило: Новчана накнада према тржишној вредности
	Специфично правило: ако је одузета имовина пољопривредно, обрадиво земљиште које доноси његовом власнику средстава за живот, или уколико је одузет велики комплекс – замена земљишта
Зграда коришћена за држање стоке	Опште правило: Новчана накнада према тржишној вредности
	Специфично правило: ако одузета имовина доноси власнику средстава за живот, или уколико је одузет

¹ Термин „тржишна вредност“ или „тржишна цена“ се помиње у вези са свим врстама имовине која може да буде предмет експропријације: земља, усеви, воћњаци, виногради, итд. Закон не дефинише шта то тачно значи, али је то вредност која је израчуната на основу цена сличних имовина у окружењу, која се може добити за одређену имовину на тржишту, у зависности од потражње и понуде у том тренутку формирања цене. За пољопривредно и грађевинско земљиште Закон овлашћује локалну пореску администрацију, део тела МФИН. Њихова процена је често веома конзервативна и државне институције (укључујући и суд) често не иду преко ове процене у доношењу одлука, што представља напор у доношењу правичне одлуке за ЛЗЕП. Овај проблем ће се сагледати у одељку „

	велики комплекс – замена земљишта
--	-----------------------------------

Грађевинско земљиште	Опште правило: Новчана накнада према тржишној вредности
	Специфично правило: у случају грађевинског земљишта у јавној/државној својини накнада се обезбеђује и власницима пре национализације у складу са Законом о планирању и изградњи, и корисницима који су достигли правни статус „корисника земљишта у јавној својини“ пре 13. маја 2003. године
Стамбена зграда / стан / пословни простор	Опште правило: Новчана накнада према тржишној вредности
	Специфично правило: на захтев власника – замена земљишта
Несакупљени годишњи усеви и плодови	Вредност пољопривредног земљишта + Вредност по тржишној цени од те врсте усева или воћа мањи за трошкове бербе
Виноград и биљке које дају плодове	Вредност пољопривредног земљишта + вредност по тржишној цени заосталих инвестиција (улагање, рад) за подизање и одржавање таквог винограда или воћњака + нето вредност пуне жетве (с обзиром на старост и плодност) за време које је потребно да се подигну нове биљке, виноград или воћњак док не достигну пуну родност.
Млади виногради и засади воћњака (који још увек нису дали принос)	Вредност пољопривредног земљишта + вредност по тржишној цени заосталих инвестиција (улагање, рад) за подизање и одржавање таквог винограда или воћњака + Нето вредност пуне жетве за сваку годину која је прошла од садње тог винограда или воћњака.
Расадник	Вредност пољопривредног земљишта + вредност по тржишној цени заосталих инвестиција (улагање, рад) за некоришћене биљке
Дрвна маса (зрела или готово зрела)	Вредност пољопривредног земљишта + тржишна вредност „дрва на пању“ на месту прикупљања након одузимања трошкова жетве, обраде и транспорта производа од дрвета из шуме до камиона
Млада шума	Вредност пољопривредног земљишта + тржишна вредност инвестиције потребне за садњу и неговање те врсте шуме (улагање, рад) повећана за фактор вредности увећања да се постигне потуна зрелост пуног дрвета
Непотпуна експропријација	Накнада
Службеност права на земљишту или објекте	Смањење тржишне вредности земљишта или објекта услед примене службености права

Закуп експропријацијом	Закуп по тржишној вредности за време закупа + штета по власника имовине, уколико постоји
Привремено заузимање	Рент по тржишној вредности за време заузимања + штета по власника имовине, уколико постоји

Жалбени механизам у складу са Законом о експропријацији

Закон о експропријацији прописује права погођеним власницима да се жале на различитим фазама поступка експропријације, почевши од управних и судских жалби (на пример против решења о утврђивању јавног интереса, одлуке о експропријацији и у погледу врсте и вредности компензације).

2.3. Примењиве политике Светске Банке у вези са невољним расељењем

Пројекти који се финансирају од стране кредита Светске Банке, који доводе до куповине земљишта и невољног расељења подлежу ОП / БП 4.12 (ревизија од априла 2013. године).

Ова политика се не примењује само у случају физичког пресељења, али и на појављивање било каквог губитка прихода или средстава за живот насталих као последица пресељења или спреченог приступа ресурсима (земљиште, вода или шума), услед реализације пројекта или припадајућих објеката.

Политика се односи на све компоненте пројекта које доводе до присилног расељења, без обзира на извор финансирања компоненте пројекта. Даље се односи и на друге активности које изазивају принудно расељење, које су директно и значајно повезане са овим пројектом, које је потребно реализовати у складу са циљевима дефинисаним у документима пројекта, и спровести, или су планиране да се спроведу заједно са пројектом.

Општи принципи ОП / БП 4.12 су у потпуности усвојени као принципи овог ОПР, а то су:

- i. Невољно расељење треба избегавати када је то могуће, или га треба свести на минимум, истражујући све алтернативне дизајне пројекта.

- ii. Тамо где није могуће да се избегне расељење, активности расељења треба да буду замишљене и извршене као програми одрживог развоја, пружајући довољно инвестиционих средстава како би се омогућило да лица расељена у оквиру пројекта учествују у користи пројекта. Расељена лица треба да се смислено консултују и треба да имају могућност да учествују у планирању и спровођењу програма расељења.
- iii. Расељеним лицима треба помоћ у њиховим напорима да побољшају своје животе и животни стандард или барем да их обнове, у реалним условима, на ниво пре или до нивоа који је преовладавао пре почетка реализације пројекта, зависно од тога који је већи.

ОП / БП 4.12 разликује следеће категорије лица која имају право на накнаду и помоћ:

- i. они који имају формално законско право над имовином (укључујући обичајна и традиционална права која су призната или препознатљива у складу са законима локалног законодавства);
- ii. они који немају формална законска права на имовину у време када попис почиње, али имају право на такву имовину – под условом да су такве тврдње признате у складу са законима земље или кроз процес идентификован у АПР; и
- iii. они који немају препознатљиво законско право или право на имовину коју су заузели.

Посебну пажњу треба посветити угроженим групама, укључујући и оне испод линије сиромаштва, старе, жену и децу, етничке мањине, итд.

Лица која се налазе у подручју након датума крајњег рока немају право на накнаду или било који други облик помоћи.

ОП / БП 4.12 прокламује следећа основна правила поступака који се примењују током пројекта који доводи до расељавања:

- ~ расељена лица ће бити информисани о својим могућностима и правима која се односе на расељење;

- ~ расељена лица ће се консултовати и биће им понуђен избор и пружање техничких и економски одрживих алтернатива током пресељења;
- ~ расељеним лицима ће се обезбедити брза и ефикасна надокнада у пуној вредности замене за губитак имовине, као директне последице пројекта. Предност треба дати стратегијама расељења на основу замене земљишта него накнади у виду готовинског плаћања са посебним освртом када је под утицајем пољопривредно земљиште и расељена лица чија егзистенција се заснива на земљишту;
- ~ уколико утицаји укључују физичко расељење, расељеним лицима ће бити пружена помоћ у виду накнаде за расељење у току расељења, стамбена зграда или стамбена локација, или, ако је потребно, пољопривредна локација за коју комбинација производног потенцијала, накнаде и остали фактори имају барем исте користи као некадашња локација;
- ~ расељена лица ће, поред накнаде за стечену имовину, остварити сва права на додатну помоћ;
- ~ расељеним лицима ће бити обезбеђена подршка након расељења у прелазном периоду од времена потребног за обнову животног стандарда;
- ~ расељена лица ће имати приступ жалбеном механизму, приступачним и расположивим процедурама за решавање расељења и повезаних спорова.

Ови принципи су усвојени у овом ОПР, и примењиваће се током спровођења пројекта, који регулише све активности у којима се јавља принудно расељење. Принципи су наведени и даље објашњени у поглављу 3.4. Матрица права. За под-пројекте који захтевају расељење / прибављање земљишта, Банка захтева припрему АПР, који је у складу са овим ОПР и ОП / БП 4.12.

2.4. Анализа јаза између релевантних националних законодавстава и политика СБ у вези са невољним расељењем

Основно правило у превазилажења препрека између закона и ОП РС / БП 4.12.

Као основно правило, по овом ОПР, током реализације пројекта, политика која је најкориснија за ЛЗЕП ће увек превладати.

Права незваничних / нелегалних корисника

Законодавство РС не препознаје права неформалних поседника (власника / корисника) у процесу експропријације према Закону о експропријацији, и како је тај закон једини закон који се бави утицајем расељавања које се дешава током значајних инфраструктурних или јавних грађевинских пројеката, и може се рећи да закон РС не признаје статус ЛЗЕП неформалних поседника који су, у ствари, под утицајем таквих пројеката. Међутим, ОП / БП 4.12 даје право свим особама које су погођене пројектом на накнаду и помоћ, укључујући и поседнике који немају препознатљива права над имовином коју заузимају.

У пракси, ова група обухвата лица која су изградила зграде без дозволе и лица која су заузела приватне, јавне или државне зграде или пољопривредно земљиште. Обично, куће или друге структуре које су изграђене на том земљишту, или земљиште се користе за пољопривреду. Законодавство РС даје право таквим поседницима на накнаду трошкова објеката и инсталација у смислу инвестиција (у складу са Законом о основама својинско-правних односа) – процењена вредност употребљених материјала, усева, шума, дрвећа, давање плодова, виногради, старост усева и времена потребног за њихову репродукцију. С друге стране, ОП / БП 4.12 задржава исти приступ за све заинтересоване стране, штити све особе које доживе губитак имовине, стварно или економско расељавање и пад прихода због реализације пројекта, без обзира на њихов правни назив имовине коју користе. Због тога што је ОП / БП 4.12 најкориснији за ЛЗЕП, он ће превладати након претходно проглашеног основног правила.

Разлика између тржишне цене и трошкова замене

Национално законодавство користи општи термин „тржишна вредност“ или „тржишна цена“. Као што је претходно објашњено, то је вредност израчунара на основу цена сличне имовине у околини, која се може постићи за одређену имовину на тржишту, у зависности од понуде и потражње у том тренутку формирања цена. За процену пољопривредног и грађевинског земљишта Закон је овластио канцеларије пореске администрације, део тела МФИН, а за другу имовину, обично се овлашћују проценитељи. По ОП / БП 4.12 Светске Банке, ОП / БП 4.12 Додатак А. „Трошкови замене“ си дефинисани како следи: за пољопривредно земљиште, то је тржишна вредност земљишта пре

пројекта или пре расељавања, која год да је већа, једнаког производног потенцијала или употребе које се налази у близини погођене земље, плус трошкови припреме земљишта до нивоа сличних онима код погођеног земљишта, плус трошкови за регистрацију и пренос пореза. За земљишта у градским срединама, то је тржишна вредност земљишта пре расељавања исте величине и употребе, са сличним или побољшаним објектима јавне инфраструктуре и услуга која се налази у близини земље на коју утиче пројекат, плус трошкови за регистрацију и пренос пореза. За куће и друге објекте, то је тржишна цена материјала за изградњу заменског објекта са површином и квалитетом сличним или бољим од оних коришћених у објекту на који је утицао пројекат, или поправка делимично оштећеног објекта, плус трошкови транспорта грађевинског материјала на градилиште, плус трошкови било ког рада и накнада извођачима, плус трошкови за регистрацију и пренос пореза. Приликом одређивања трошкова замене, амортизација средстава и вредности сачуваног материјала се не узимају у обзир, нити се вредност користи која се добија из пројекта одузима од процене имовине захваћене експропријацијом. Тамо где домаћи закон не задовољава стандард накнаде у пуном износу замене, накнада по домаћем закону се допуњава додатним мерама како би задовољила стандард замене трошкова. Таква додатна помоћ се разликује од мера расељења које ће бити обезбеђене под другим клаузулама ОП / БП 4.12, став 6. Односи се на поступак процене имовине која помаже у одређивању износа довољног да замени изгубљену имовину и трошкове трансакције.

У оквиру овог ОПР, током процеса спровођења пројекта, у овом питању, ОП / БП 4.12 ће такође превладати јер у принципу „вредност замене“ може бити много кориснији за ЛЗЕП. Кључна разлика између Закона о експропријацији и ОП / БП 4.12 је да код првог власници немају право на било какву додатну помоћ или накнаду за време и након измештања, накнаде за порез и администрацију се не додаје вредности накнаде и умањење вредности имовине (амортизација, осим за земљиште) је укључена у процену. Детаљнији јаз између закона РС и ОП / БП 4.12 је приказан у Табели 2.

Табела 2. Јаз између РС закона и ОП / БП 4.12.

	Предмет	РС закони	ОП 4.12 СБ	Јаз и мере за превазилажење јаза
1	Додатна помоћ за ЛЗЕП	Нема посебне законске одредбе	Неопходно је пружити помоћ током расељавања, посебна пажња треба да буде посвећена потребама сиромашних и угрожених појединаца и група.	Расељена лица као и угрожени појединци и групе ће добити надокнаду за трошкове расељавања и додатних трошкова у вези расељавања у циљу побољшавања животног стандарда и премощавања прелазног периода након расељавања или на основу угрожености. ОП / БП 4.12 ће превладати
2	Рестаурација издржавања и помоћ	Нема посебне законске одредбе	ОП 4.12 предвиђа да план или политика расељавања укључују мере како би се осигурало да је расељеним лицима (i) понуђена подршка након расељавања за прелазни период, заснован на разумној процени времена које ће вероватно бити потребно да обнове своју егзистенцију и животни стандард ; и (ii) обезбедити помоћ за развој, поред мера накнаде, као што су припрема земљишта, кредити, обука или могућност запошљавања.	Национално законодавство не предвиђа подршку после расељења ни помоћ за развој, поред мера компензације. Сваки специфичан АПР / САПР обухвата мере и дизајн адекватне подршке и помоћи сразмерно утицају, као начин да се премости јаз.
3	Инструменти пресељења, цензус и процена друштвеног утицаја	Једини документ припремљен је студија Експропријације. Међутим, не бави се друштвено – економским питањима.	Припрема индивидуалних АПР, истраживање пописа и друштвеног утицаја	АПР, истраживање цензуса и процена социо-економског утицаја ће бити припремљени поред националних захтева

	Предмет	РС закони	ОП 4.12 СБ	Јаз и мере за превазилажење јаза
4	Јавне консултације	ЛЗЕП су контактирани у самом процесу експропријације, али не постоји јавна расправа.	Треба да се изврше смислене консултације са погођеним лицима и заједницама, локалним властима, и, по потреби, невладиним организацијама	Национално законодавство не захтева јавну расправу са погођеним лицима и заједницама. Промотер пројекта ће одржати јавну консултацију по овом питању и по питању сваког другог појединачног инструмента расељавања.
5	Крајњи рок за право и цензус	ЛЗЕП и њихова имовина су идентификовани у студији о експропријацији и у Декларацији јавног интереса, и даље у току стручне процене и преговора. КЕ ће се пријавити за означавање почетка експропријације како би спречио отуђење имовине.	ЛЗЕП, њихова имовина и друштвено –економске карактеристике су рано у фази пројекта идентификовани кроз припрему АПР.	Цензус и попис имовине ће бити припремљени за специфичне АПР. Крајњи рок ће бити датум почетка цензуса. Ово ће бити јавно објављено и објављено од стране КЕ у локалним новинама, тиме информисући све кориснике о почетку процеса експропријације, крајњег рока и контакт особа које ЛЗЕП могу контактирати за више информација. Крајњи рок ће такође бити обелодањен јавности, на огласним таблама у локалним заједницама и општинама и на састанцима поводом консултација, са пратећим образложењем. Јавни позив ће такође бити објављен, уколико је то потребно, на често посећеним локацијама у погођеним областима.

	Предмет	РС закони	ОП 4.12 СБ	Јаз и мере за превазилажење јаза
6	Време плаћања накнаде	Накнада треба да се обезбеди пре почетка грађевинских радова и пре ступања у посед имовине.	Накнада треба да се обезбеди пре почетка грађевинских радова и пре ступања у посед имовине	Јаз не постоји.
7	Расељење формалних власника	Опција 1: Новчана накнада по тржишној вредности + Трошкови пресељења	Опција 2: Расељење – Замена имовина једнаке или веће вредности и сличне продуктивности + Додатак за селидбу и прелазни период + Административни трошкови	Опција 2: Замена имовине – биће могућа само ако су испуњени законски услови, као што је дефинисано Законом о експропријацији. Транзициони и трошкови селидбе ће бити покривени, ОП / БП 4.12 ће превладати
		Опција 2: Пресељење – Одговарајућа замена на захтев власника је понуђена ако су испуњен услови описани у табели 1. – друго земљиште у близини једнако у квалитету, култивацији, класи и вредности.	Опција 1: Новчана накнада – Новчана накнада у вредности замене.	Опција 1: Новчана накнада – Уколико су трошкови замене већи од тржишне вредности, ОП / БП 4.12. ће превладати.
8	Расељење неформалних корисника зграде	Конструктор има право на трошкове изградње – грађевински материјал, рад	ЛЗЕП има право на новчану накнаду у вредности замене за изградњу зграде сличног квалитета са додатним накнадама за селидбу и транзициони период + Вредност времена уложеног у изградњу	Национално законодавство признаје само формално власништво и лица без формалног права али која имају препознатљиво законско право или право над зградом. ЛЗЕП неформални власници зграда ће добити новчану накнаду. ЛЗЕП има право на новчану накнаду у вредности замене за изградњу зграде сличног квалитета са додатним накнадама за селидбу и транзициони период + Вредност времена уложеног у изградњу

	Предмет	РС закони	ОП 4.12 СБ	Јаз и мере за превазилажење јаза
9	Расељење неформалних корисника пољопривредног земљишта	ЛЗЕП има право на новчану накнаду за било које побољшање на земљишту, као што су наводњавање, одводњавање, вишегодишње биљке, објекти, шуме, дрвеће које даје плодове, виногради, усеви и време потребно за њихову репродукцију итд.	ЛЗЕП има право на новчану накнаду за било које побољшање на земљишту, као што су наводњавање, одводњавање, вишегодишње биљке, објекти, итд. у вредности замене, и на подршку после расељавања за прелазни период како би повратио средства за живот.	Национално законодавство не предвиђа додатак за прелазни период. Подршка ће бити понуђена како би се премостио јаз због основане процене времена које ће вероватно бити потребно да се поврате средства за живот.
10	Расељење закупца пољопривредног земљишта	ЛЗЕП има право на новчану накнаду за било које побољшање на земљишту, као што су наводњавање, одводњавање, вишегодишње биљке, објекти, шуме, дрвеће које даје плодове, виногради, усеви и време потребно за њихову репродукцију итд.	ЛЗЕП има право на новчану накнаду за било које побољшање на земљишту, као што су наводњавање, одводњавање, вишегодишње биљке, објекти, итд. у вредности замене, обезбеђивање закупа одговарајућег земљишта у јавном власништву на еквивалентан временски период, на подршку после расељавања за прелазни период како би повратио средства за живот.	Национално законодавство не предвиђа додатак за прелазни период нити замену земљишта у закупу, ако је земљиште закупљено од државе. Подршка ће бити понуђена како би се премостио јаз због основане процене времена које ће вероватно бити потребно да се поврате средства за живот, одговарајућа јавна својина ће бити понуђена.
11	Годишњи и вишегодишњих култура (власник или закупца)	ПАПА има право да жање усеве или на цену по тржишној вредности те врсте биљака или воћа умањену за трошкове бербе	ЛЗЕП има право на трошкове замене што значи вредност усева, укључујући вредност времена потребног за репродукцију усева, и за све инвестиције и рад.	ОП 4.12 има предност уколико има више користи за ЛЗЕП. Уколико је цена замене мања од тржишне вредности, она ће се допунити разликом.

	Предмет	РС закони	ОП 4.12 СБ	Јаз и мере за превазилажење јаза
1 2	Воћњаци и виногради који рађају (власник, закупац, неформални власник)	Вредност по тржишној цени заосталих инвестиција (улагање, рад) за подизање и одржавање таквог винограда или воћњака + нето вредност пуне жетве (с обзиром на старост и плодност) за време које је потребно да се подигну нове биљке, виноград или воћњак док не ступе у пуну родност.	ЛЗЕП има право на трошкове замене што значи вредност воћњака, винограда укључујући вредност времена потребног за репродукцију воћњака или винограда, и за све инвестиције и рад.	Јаз не постоји.
1 3	Воћњаци и виногради који још увек не рађају (власник, закупац, неформални власник)	Вредност по тржишној цени заосталих инвестиција (улагање, рад) за подизање и одржавање таквог винограда или воћњака + нето вредност пуне жетве за сваку годину од сађења винограда или воћњака.	Новчана накнада за трошкове прибављања, садњу и узгој ових садница + време потребно за репродукцију замену воћњака / винограда	ОП 4.12 има предност уколико има више користи за ЛЗЕП
1 4	Пословна имовина	Опција 1: Новчана накнада по тржишној вредности + Трошкови пресељења	Опција 2. Алтернативна имовина са адекватним функцијама, трошкови пресељења, укључујући и инвентар, као и трошкови замене за све инвестиције, додатак за прелазни период, одговарајући ниво подршке за обуку и преквалификацију ако је то потребно да се обнове средства за живот	Национално законодавство не предвиђа додатак за прелазни период или обуку и преквалификацију. Јаз ће се премостити уплатом додатка за прелазни период и дизајном модернизације програма обуке, што треба да се утврди у друштвеним истраживањима за појединачни АПР / САПР.

	Предмет	РС закони	ОП 4.12 СБ	Јаз и мере за превазилажење јаза
		Опција 2: Измештање – Одговарајућа замена на захтев власника понуђени под условима описаним у Табели 1. – друга имовина у близини једнака у квалитету, величини и вредности.	Опција 1. Новчана накнада по трошку замене, губитак прихода и накнаде за селидбу	
1 5	Loss of benefits	Нема посебне законске одредбе	Новчана накнада за губитак прихода током периода расељења	Национално законодавство не предвиђа подршку за губитак бенефиција. Сваки посебни АПР/САПР обухвата мере и дизајн адекватне подршке и помоћи сразмерне утицају, као начин да се премости јаз.
1 6	Жалбени механизам и решавање спорова	Закон предвиђа могућност улагања жалбе током фазе експропријације, али само у оквиру постојећих институција и са законским границама.	Приступачан и одговарајући жалбени механизам мора бити омогућен за ЛЗЕП и локалну заједницу током целог периода спровођења пројекта.	Прикладно, приступачнији механизам жалбе утврђује се поред права ЛЗЕП да тражити заштиту на одговарајућем суду РС. Структура предложеног жалбеног механизма дата је у поглављу 5.
1 7	Праћење спровођења расељавања	Нема посебне законске одредбе	Корисник кредита је одговоран за одговарајуће праћење активности, које су дефинисане у ОПР и АПР.	Овај ОПР дефинише план праћења и извештавања

	Предмет	РС закони	ОП 4.12 СБ	Јаз и мере за превазилажење јаза
1 8	Угрожене групе	Накнада за одузету имовину може да се утврди у већем износу од тржишне цене, узимајући у обзир финансијску и другу личну и породичну ситуацију претходног власника, ако су ти услови неопходни за његово преживљавање (број чланова домаћинства, број чланова домаћинства који могу да раде, односно који су запослени, здравствено стање чланова домаћинства, месечна примања домаћинства, итд.)	Према ОП / БП 4.12 посебна пажња мора да се посвети угроженим групама. Они имају право на додатну компензацију, правну помоћ током расељавања и помоћ током физичког расељавања. Такође, овим ЛЗЕП се даје приоритет запошљавања.	Национално законодавство не садржи било какве правне помоћи током расељавања и помоћи током физичког расељавања или приоритет запошљавања. Јаз ће се премостити пружањем правне и помоћи током расељавања, као и приоритет запошљавање према потреби и током процене друштвеног утицаја на АПР / САПР.

3. Подобност, процена и право

3.1. Лица која имају право на компензацију

Према овом ОПР, следећа лица имају право на накнаду за експропријацију, уколико се налазе у подручју пројекта пре крајњег рока:

- ~ ЛЗЕП који су формални власници или закупци, или легални корисници у складу са одредбама закона РС, или нерегистровани власници² и неформални корисници³ или **погођено пољопривредно или грађевинско земљиште** у приватној или јавној својини, или дела земљишта;

² Власници са препознатљивим законским правом или потраживањем.

³ Особе које су успоставиле употребу јавног или приватног земљишта и који су уложили у непокретне објекте, усеве, шуме, дрвеће, плодове, винограде.

- ~ ЛЗЕП који су власници или неформални корисници **погођених усева**, и који су погођени пројектом;
- ~ ЛЗЕП који су власници или неформални корисници **вишегодишњих биљака и дрвећа, као што су дрвеће које рађа и виногради**, и који су погођени пројектом;
- ~ ЛЗЕП који су власници или неформални корисници **погођених винограда и воћњака који још увек не рађају**, и који су погођени пројектом;
- ~ ЛЗЕП који су власници или неформални корисници **расадника који још увек не рађа**, и који су погођени пројектом;
- ~ ЛЗЕП који су власници **погођених непољопривредних пословања на целој парцели или на њеном делу**, и који су погођени пројектом;
- ~ Радници, власници пољопривредних добара и фармери на погођеној имовини, чији **приходи и средства за живот** су привремено под утицајем пројекта;
- ~ Заједнице или домаћинства чији је **приступ зградама и уобичајним средствима** погођен пројектом;
- ~ ЛЗЕП који су формални власници, или закупци, или легални корисници у складу са одредбама закона РС, или нерегистровани власници и неформални корисници, и који су погођени пројектом због **привременог заузимања њихове земље**;
- ~ **Угрожене** групе (УГ), особе испод линије сиромаштва у складу са националним законима, жене на челу домаћинства, самохрани родитељи, старији, особе са инвалидитетом или оне са дугорочним здравственим проблемима на које **утиче пројекат**;
- ~ ЛЗЕП који су формални или неформални власници (**зграда изграђена без грађевинске дозволе на сопственом земљишту, или нечијем земљишту и земљишту у државном власништву**) или закупци зграде (стамбени, комерцијални, индустријски, институционални, помоћни, итд.), или особе са **станарским правом над становима у експроприсаним стамбеним зградама или становима, односно деловима зграде која је под утицајем пројекта, или неформални корисници јавних објеката**; и
- ~ ЛЗЕП чији се губии не могу одредити нити предвидети у овој фази пројекта.

3.2. Крајњи рок

Крајњи рок је последњи рок. Особе које се налазе у подручју пројекта након крајњег рока немају право на накнаду или било који други облик помоћи при расељавању. Такође, било које инвестиције у непокретну имовину (као што су структуре, усеви, воће, дрвеће, шуме, итд.) као резултат активности које почињу након крајњег рока неће имати право на накнаду. Политика крајњег рока неће укључивати особе које су постале власници након крајњег рока судском одлуком имовине која је постојала пре крајњег рока.

У циљу успостављања крајњег рока за одређивање подобности ЛЗЕП за накнаду за расељавање и помоћ, цензус лица и имовине ће бити урађен, чим под-пројекат буде идентификован, како би се набројали сви могући утицаји и, ако је могуће, подржао видео и фото материјалом. Извештај о истраживањима ће бити потписан од стране ЛЗЕП и КЕ. Датум почетка цензуса ће се сматрати крајњим роком. Пре цензуса, КЕ ће објавити информације о крајњем року у локалним новинама, пружајући информације свим власницима и корисницима о покретању поступка експропријације. Крајњи рок ће бити јавно објављен на огласним таблама у локалним заједницама и релевантним општинама и на консултативним састанцима, са пратећим образложењем. Јавни позив ће бити постављен, по потреби, на најпосећенијим локацијама широм погођених подручја.

3.3. Процена погођене имовине

Нека општа правила важе када се процењују средства за надокнаду:

Накнаде за зграде и земљишта

Новчана накнада по цени замене (укључујући све повезане трошкове трансакције, на пример, трошкови регистрације земљишта / катастарски регистри, пренос и административне таксе, ако их има), биће обезбеђена за земљиште и објекте.

У неким случајевима, као што је раније објашњено, на захтев власника, накнада за експроприсану зграду или земљиште може бити још један одговарајући начин замене имовине, што одговара вредности, квалитету, итд. Ако постоји разлика вредности у вредности замене између експроприсане и понуђене имовине. КЕ и власник имовине могу да се договоре о додатном готовинском плаћању како би се премостио јаз.

Накнада ће бити обезбеђена за све могуће штете настале од стране било којих грађевинских активности.

Накнада за усеве и дрвеће

Током експропријације, пожељно је да се поступи у складу са правилом да се приступ месту врши тек после прикупљања свих преосталих годишњих усева, кад год је то могуће. За годишње усеве убране пре приступа месту накнада неће бити плаћена. За годишње усеве који се не могу убрати пре приступа месту накнада треба да буде једнака трошковима замене. ЛЗЕП има могућност да пожње усеве и након приступа КЕ месту, уколико је то могуће.

Накнада за вишегодишње биљке и дрвеће ће се осигурати по цени замене. Утврђивање пуних трошкова замене захтева разматрање не само приноса, него и трошкова постављања плантаже од самог почетка (саднице, припрема терена, итд.), као и прихода изгубљених током периода који је потребан да се поново постигне принос.

Накнада за друге губитке

Ако дође до губитка или пресељења других извора производње (на пример кошница), таква лица ће добити надокнаду за губитак производње у једној сезони плус оправдане трошкове у односу на пресељење производних ресурса.

3.4. Матрица права

Сва права, подобност за накнаду и метод процене накнаде за расељење из овог ОПР су сажети у Табели 5. у наставку.

Табела 3. Матрица права

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
ЕКОНОМСКО РАСЕЉАВАЊЕ		
ЗЕМЉА		

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
Пољопривредно земљиште без обзира на озбиљност губитка (било делимичан или потпун губитак)	Власник са формалним називом	Новчана накнада по трошковима замене, или; По захтеву власника имовине, уколико су испуњени законски услови, заменско земљиште исте или већевредности у непосредној близини или околини експроприсаног земљишта са свим трошковима расељавања и административним таксама које су потребне за пренос права власништва, ако их има
	Закупац са важећим документима права закупа који обрађује пољопривредно земљиште у складу са уговором	Накнада за сва побољшања на земљишту (као што је наводњавање). Накнада ће бити исплаћена у вредности замене. + Трошкови пресељења и инсталације опреме + Замена земљишта у закупу, уколико је земљиште закупљено од државе
	ЛЗЕП без формалног назива	ЛЗЕП без формалног назива који су били у поседу земљишта на дан крајњег рока неће добити накнаду за земљиште, али ће се добити накнаду за сва улагања на земљишту укључујући рад. Особе које се налазе на подручју након крајњег рока немају право на накнаду или било какав вид помоћи при расељавању.
Грађевинско земљиште, без обзира на тежину губитка (било парцијалан или потпун губитак)	Власник са формалним називом, или корисници јавног / државног грађевинског земљишта, и власници пре национализације	Новчана накнада по трошковима замене, или; По захтеву власника имовине, уколико су испуњени законски услови, заменско земљиште исте или већевредности у непосредној близини или околини експроприсаног земљишта са свим трошковима расељавања и административним таксама које су потребне за пренос права власништва, ако их има
	Закупац са важећим документима права закупа	Накнада за све инвестиције на земљишту. Накнада ће бити исплаћена у вредности замене + Трошкови пресељења и инсталације опреме + Замена земљишта у закупу, уколико је земљиште закупљено од државе

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
		+ Накнада за све закупнине плаћене унапред, за период који није истекао

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
	ЛЗЕП без формалног назива	ЛЗЕП без формалног назива који су били у поседу земљишта на дан крајњег рока неће добити накнаду за земљиште, али ће се добити накнаду за сва улагања на земљишту. Особе које се налазе на подручју након крајњег рока немају право на накнаду или било какав вид помоћи при расељавању.
Неодржива земља, пољопривредна или грађевинска	Власници и корисници јавног / државног грађевинског земљишта	У случају да преостала површина земљишта није доступна, она може бити предмет експропријације на захтев ЛЗЕП и може да се надокнади према врсти имовине
БИЉКЕ И СТРУКТУРЕ НА ПОЉОПРИВРЕДНОМ ЗЕМЉИШТУ (не укључујући куће)		
Губитак годишњих усева, који није могао да се пожње пре одузимања земље	Власници усева (није од значаја да ли је власник усева власник земљишта, или закупац, или неформални власник / корисник земљишта под условом да су сносили трошкове садње биљака)	Новчана накнада која је једнака вредности одузете културе, укључујући вредности времена потребног за производњу таквих усева, као и трошкове евентуалног улагања (рад и радна снага)
Губитак вишегодишњих биљака и дрвећа (плодова, винограда и биљака које рађају)	Власници биљака (није од значаја да ли је власник усева власник земљишта, или закупац, или неформални власник / корисник земљишта под условом да су сносили трошкове садње биљака)	Право на сакупљање воћа + Новчана накнада у вредности замене на основу врсте, године и производне вредности, укључујући вредност времена потребног за производњу таквог усева, као и трошкове евентуалног улагања (рад и радна снага), за садњу нових винограда, воћњака или сличног, до момента када достигне пун плодотворни потенцијал.
Погођени виногради и воћњаци који још увек не дају плодове		Новчана накнада за улагање у садњу нових винограда или воћњака (рад, саднице), укључујући вредности времена потребног да се репродукује нови виноград или воћњак.
Шуме (зреле или скоро зреле)		Трошкови замене утврђују се на основу вредности „дрвета на пању“ по тржишној вредности
Шуме без зрелог дрвећа		Новчана накнада за улагање у сађење нове шуме, укључујући и вредност времена потребног за репродукцију заменске шуме
Расадници који још увек не доносе плодове		Новчана накнада за улагање у садни материјал (расадник и друге репродуктивне материјале).
Зграде које се користе за чување и	Власници објеката који се користе	Новчана накнада по трошковима

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
гајење стоке (шупе, штале, итд.)	за држање стоке	замене, или; По захтеву власника имовине, уколико су испуњени законски услови, одговарајућа замена имовине + трошкови расељавања и административне таксе које су потребне за пренос права власништва, ако их има.

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
Утицај на запослене у пољопривреди, или прерађиваче	Радници, запослени	У случају привременог поремећаја једнократна накнада као извор прихода која ће бити исплаћена у сразмери са губитком прихода. + Обука за алтернативне послове ако је могуће. + Приоритет у запошљавању на пројекту, ако је могуће и на бази од случаја до случаја (У складу са социјалном проценом обрађеном у АПР)
ПОСАО (не укључујући пољопривреду)		
Пословни објекти (продавнице, канцеларије), итд.	Власници са формалним називом	Новчана накнада на трошкове замене, укључујући порезе + Трошкови пресељења и поновне инсталације опреме и инвентара + Једнократна новчана накнада (додатак за прелазни период) која ће се одредити на бази од случаја до случаја током друштвеног истраживања прибављањем података од важности о приходима и условима живота. Допатак за прелазни период ће се одредити у сразмери са губитком. или; По захтеву власника имовине, уколико су испуњени законски услови, заменско земљиште исте или већевредности у непосредној близини или околини експроприсаног земљишта са свим трошковима расељавања и административним таксама које су потребне за пренос права власништва, ако их има

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
	Закупац са важећим документима права закупа који користи просторије у складу са уговором	Накнада за сва побољшања на објектима (као што су реконструкције, реновирања и сл). Накнада ће бити исплаћена у вредности замене. + Трошкови пресељења и поновне инсталације опреме и инвентара, + Једнократна новчана накнада (додатак за прелазни период) која ће се одредити на бази од случаја до случаја током друштвеног истраживања прибављањем података од важности о приходима и условима живота. Допатак за прелазни период ће се одредити у сразмери са губитком. + Заменски простор за закуп, уколико је простор закупљен од државе
	ЛЗЕП, власници без формалног назива (зграде направљене без грађевинске дозволе на плацу или земљи или на туђој земљи – обично у власништву државе)	Новчана накнада за изградњу по цени замене структуре, укључујући порезе + Трошкови пресељења и поновне инсталације опреме и инвентара + Једнократна новчана накнада (додатак за прелазни период) која ће се одредити на бази од случаја до случаја током друштвеног истраживања прибављањем података од важности о приходима и условима живота. Допатак за прелазни период ће се одредити у сразмери са губитком.

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
Губитак пословања које није везано за пољопривреду	Власник пословања	Новчана накнада за премештање пословања, укључујући и накнаду за непокретни инвентар и замену трошкова улагања. + Једнократна новчана накнада (додатак за прелазни период) + Било какве таксе за регистрацију. + Одговарајући ниво подршке за побољшање способности ако је потребно да се изврши рестаурација извора прихода (средстава за живот).
Имовина у којој се живи (куће, станови) али где не живи власник, тако да није потребно физичко расељавање, али се често користе за закуп као извор средстава за живот	Власник имовине	Новчана накнада за изградњу у пуној вредности замене + Накнада за трошкове пресељења (додатак за селидбу) и једнократна новчана надокнада (додатак за прелазни период, уколико је закуп био извор прихода).
ФИЗИЧКО РАСЕЉАВАЊЕ		
Зграде (стамбене, куће, станови, итд.)	Власник са формалним називом	Новчана накнада у вредности замене + Накнада за трошкове пресељења (додатак за селидбу) и накнада за остале трошкове током селидбе и једнократна новчана накнада (додатак за прелазни период). или; По захтеву власника имовине, уколико су испуњени законски услови, заменско земљиште исте или већевредности у непосредној близини или околини експроприсаног земљишта са свим трошковима расељавања и административним таксама које су потребне за пренос права власништва, ако их има
	Неформални власник – зграда изграђена без грађевинске дозволе на сопственој парцели, уколико је предмет легализације	Исто као власник са формалним називом
	Неформални власник – зграда изграђена без грађевинске дозволе на сопственој парцели земље или	Новчана накнада за зграду у вредности заменске структуре +

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
	изграђена без грађевинске дозволе на туђој земљи или земљи у државном власништву – нема право на легализацију	Накнада за трошкове пресељења (додатак за селидбу) и накнада за остале трошкове током селидбе и једнократна новчана накнада (додатак за прелазни период).

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
	Закупац погођеног земљишта	Плаћање трошкова поравнања и накнаде за друге трошкове проузроковане пресељењем и једнократна новчана надокнада (додатак за прелазни период).
	Закупац или особа са станарским правом над станом у државном власништву	Обезбеди закуп или станарско право исте врсте другог еквивалента, имовине у друштвеној или државној својини у близини. Уколико еквивалентан државни или друштвени стан није доступан у близини, ЛЗЕП ће бити понуђен државни или друштвени стан на већој удаљености од подручја експроприсаног стана, + Накнада за трошкове пресељења (додатак за селидбу) и накнада за остале трошкове током селидбе и једнократна новчана накнада (додатак за прелазни период), процењени на основу потенцијалних додатних трошкова, као што су повећани трошкови замене.
Неодрживе зграде	Власник зграде	У случају да се преостале зграде неодрживе или под физичким препрекама за физичко коришћење, оне могу бити предмет експропријације на захтев ЛЗЕП. Надокнада је обезбеђена на начин прописан за ту врсту објекта у складу са овом матрицом.
ОСТАЛЕ СИТУАЦИЈЕ РАСЕЉАВАЊА		
Зграде, школе, вртићи или делови зграда у државној или јавној својини	Неформални корисници, нелегални станари	Накнада за трошкове пресељења (додатак за селидбу) и накнада за остале трошкове током селидбе и једнократна новчана накнада (додатак за прелазни период). + Помоћ у проналажењу новог смештаја
Губитак приступа уобичајеним средствима и објектима	Заједнице или домаћинства	Замена јавног власништва или погодности (путеви и слично). Приступ једнаким погодностима и услугама.

Тип губитка	Особа са правима	Политика накнаде
Утицаји привременог заузимања земљишта и оштећења имовине	Власник имовине	Тржишна цена закупа у трајању заузетости. Земљиште мора бити враћено у првобитно стање. Земљиште побољшаног квалитета услед насипања земљишта не треба уклонити, осим ако није другачије договорено са ЛЗЕП. + Трошкови замене у складу са овом матрицом за угрожене усеве, воћњаке, расаднике, итд. + Накнада за било какву штету на имовини процењену на трошкове замене.
Утицај на угрожене групе	Угрожене ЛЗЕП: особе испод линије сиромаштва у складу са националним законима, домаћинства која воде жене, један родитељ, старији, особе са инвалидитетом или оне са дугорочним здравственим проблемима.	Поврх свих правила која су дефинисана у овој матрици, угроженим ЛЗЕП ће бити обезбеђена додатна помоћ укључујући и правну помоћ током физичког пресељења. Било каква додатна помоћ потребна за било које погођена угрожена домаћинства ће бити одређена на бази од случаја до случаја током социо-економског истраживања. Овим ЛЗЕП се даје право првенства приликом запошљавања на пројекту уколико је то могуће.
Неодређен утицај	Власник или формална корисник	Било који неутврђен утицај ће бити ублажен у складу са принципима и циљевима ОПР.

4. Ублажавање

4.1. Мере ублажавања

Према ОП / БП 4.12, мере како би се избегло нежељено расељавање у смислу алтернативе пројекта треба истражити. Ако ипак дође до расељавања неопходно је предузети адекватне мере ублажавања како би се побољшали услови живота угроженог становништва, или како би се барем задржалии животни услови на нивоу пре расељавања.

Да би се постигло све горе наведено, довољно инвестиционих средстава треба да буде доступно како би се осигурало да расељена лица неће бити у лошијем положају након реализације пројекта. Даље, расељена лица треба да буду смислено консултована и треба да имају могућност да учествују у планирању и реализацији.

ОП / БП 4.12 посебно наглашава помоћ расељеним лицима путем накнаде за расељавање и накнаде за друге трошкове у вези са расељавањем.

Нагласак лежи на угроженим групама становништва (помоћ особама са инвалидитетом, помоћ у куповини нове стамбене јединице, помоћ за приступ или програме самозапошљавања и слично). Због специфичне природе пројекта, посебна пажња биће посвећена породицама са децом предшколског и школског узраста како би се пакети расељавања прилагодили сразмерно њиховим активностима учења.

5.2. Мере ублажавања и утицај по половима

Како би се осигурале информације разврстане према полу током процеса процене и консултација, биће предузете следеће мере:

- ~ Процена друштвеног утицаја која указује на укупан број породица и лица разврстаних по полу ће бити наведена како би се утврдио број пројекта који утичу на жене и њихов основни положај.
- ~ Индивидуална процена потреба ЛЗЕП жена ће бити спроведена како би се осигурало да се њихове специфичне потребе и стресови решавају у току процеса расељавања.

5. Притужбе и жалбе

5.1. Повратне информације за корисника и обештећење по притужби

У принципу, национални институционални оквир који се бави притужбама је снажан и широко компатибилан са ОП / БП 4.12. Поштујући притужбе, органи су доступни према националном законодавству и како би у потпуности биле у складу са ОП / БП 4.12. механизам притужби у вези са одређеним пројектом ће бити дизајниран. С обзиром на врсту потенцијалних утицаја пројекта, пројекат ће имати централни механизам обештећења, тј. централни деск за повратне информације (ЦДПИ) на нивоу агенције за спровођење у МПНТР. ЦДПИ ће служити и као информациони центар на нивоу пројекта и као жалбени механизам, на располагању онима који су погођени спровођењем свих под-компоненти пројекта. ЦДПИ ће се примењивати на све активности пројекта и у вези са свим локалним заједницама које су погођене активностима пројекта које се спроводе у појединим секторима.

ЦДПИ ће бити одговоран за пријем и одговор на жалбе и коментаре за наредне две групе:

- i. Особа која је директно под утицајем пројекта укључујући утицај због прибављања земљишта,
- ii. Становници заинтересовани за и/или под утицајем пројекта који живе у угроженим подручјима.

ЦДПИ ће бити успостављен пре почетка процеса експропријације, у циљу управљања и адекватног одговора на жалбе становништва које се налази у утицајном подручју пројекта током различитих фаза. Такође ће бити овлашћен да прима жалбе у погледу експропријације, изградње, рада и затварања под-пројекта. Поред тога, ова процедура ће помоћи да се побољшају социјалне перформансе пројекта јер је број и природа примљених жалби показатељ начина на који се води пројекат и понашање запослених и извођача.

МПНТР ће осигурати да су лица на које утиче пројекат у потпуности информисани о жалбеним механизмима комуникацијом улоге и постојања ЦДПИ своје функције, контакт особе и процедуре како поднети жалбу у погођеним подручјима. Информације о ЦДПИ ће бити доступне:

- ~ На интернет страни МПНТР (www.mpn.gov.rs),
- ~ Дистрибуцијом брошура погођеним заједницама,
- ~ На огласним таблама и интернет страницама одређених општина када се идентификује тачна локација.

5.2. Подношење притужби

Ефикасна жалбена администрација се снажно ослања на скуп основних принципа који су дизајнирани са циљем да се промовише правичност процеса и његових резултата. Жалбена процедура ће бити дизајнирана тако да буде доступна, ефикасна, једноставна, разумљива и без трошкова током подношења. Било каква жалба може да се уложи ЦДПИ лично или телефоном или писменим путем попуњавањем жалбеног формулара телефоном, електронском поштом, поштом, факсом или личном доставом на адресе/бројеве који ће бити одређени. Приступне тачке на улазним тачкама ће бити објављене и биће део формирања свести када локација утицаја буде позната.

5.3. Администрација притужби

Свака жалба мора да следи пут следећих обавезних корака: пријем, процена и додела, потврда, испитивање, одговор, праћење и затварање.

КПИК ће спровести брзу процену како би проверила природу притужбе и проценила озбиљност. У року од 3 дана након пријема она ће потврдити да је случај регистрован и обезбедити подносиоцу жалбе основне информације о следећем кораку. Онда ће испитати покушавајући да схвати проблем са перспективе подносиоца жалбе и да схвати које акције он/она желе. ЦДПИ ће испитати увидом у чињенице и околности, интервјуисати све укључене стране и посаветовати се са релевантним заинтересованим странама. Када је истраживање завршено и у зависности од тежине и врсте жалбе, о привременој одлуци ће се разговарати са подносиоцем жалбе. Једнострано

објављивање ће бити изузетак. Коначни споразум мора да буде специфичан и временски ограничен. Затварање жалбе јавља се након потврде одлуке. Чак и када се не постигне споразум, или је притужба одбијена важно је да се документује резултат, акције и напор у одлуци, и да се случај затвори.

КПИК ће водити регистар притужби који ће имати све неопходне елементе да подели жалбе према полу особе која је подноси као и према врсти жалбе. Свака жалба ће бити уписана у регистар са минимум следећим информацијама:

- ~ опис жалбе;
- ~ потврда датума пријема враћена подносиоцу жалбе;
- ~ опис предузетих радњи (истраживање, корективне мере), и
- ~ датум одлуке и закључивање / обезбеђивање повратних информација кориснику.

5.4. Извештавање о притужбама и повратним информацијама за корисника

Улога ЦДПИ, поред решавања притужби, биће да задржи и складишти примљене коментаре / жалбе и води централну евиденцију жалби којом управља промотер пројекта. Да би се омогућило потпуно знање овог алата и његовог резултата, квартална ажурирања од стране ЦДПИ ће бити доступна на интернет страници промотера пројекта www.mnp.gov.

Ажурирања ће бити разврстана по полу, врсти притужбе / жалбе. Како би се одржао континуирани дијалог, квартални јавни скупови се одржавају како би се разговарало о исходима жалби, генерално, разговарало о притужбама / жалбама и како би се обавестила заједница о актуелним активностима пројекта.

5.5. Оснивање централног деска за повратне информације

ЈСП ће именовати стручњака за јавни наступ (СЈН) који ће бити одговоран за ЦДПИ у време када су јавне консултације о овом ОПР завршене. Ово ће омогућити да се свака потенцијална притужба реши још у фази планирања. Специјалиста ће бити запослен у МПНТР са функцијом ЦДПИ одређене управе. Он / она ће бити одговоран за администрацију било које примљене притужбе, предузимаће било какве радње неопходне да се обради жалба и обавештаваће подносиоца жалбе о исходу процеса. СЈН ће бити особа са одличним познавањем пројекта и његових компоненти, као и улоге и одговорности свих заинтересованих страна. Он / она ће створити и одржавати исцрпну базу података актера, њихових одговорних лица и представника. Када притужба пристигне, СЈН ће комуницирати са адекватним актером, објаснити проблем и предложити одговарајуће мере.

6. Припрема појединачних АПР

6.1. Механизам скрининга АПР

Промотер пројекта ће примити прелиминарне информације од локалних општина (ЛО) након што су локације за под-пројекат познате. Потребне информације ће укључивати опис природе, обима и локације предложеног под-пројекта, праћен мапама локације и било којим детаљима који могу да буду потребни. Коришћењем скрининг контролне листе која се налази у Додатку 3, промотер пројекта ће онда отићи на место и проверити добијене информације, тј. да ли је имовина коришћена као што је наведено у званичним документима, у сарадњи са локалним властима, како би потврдио да ли пројекат укључује могуће невољно расељавање које може резултирати физичким расељавањем лица, губитком имовине, губитком животног стандарда или ограничењем коришћења ресурса, онда је овај ОПР покренут и АПР/САПР мора да буду припремљени. Скрининг за потенцијално невољно расељавање се врши од стране МПНТР особља коришћењем скрининг контролне листе расељавања која се налази у Додатку 3 који укључује покретање АПР/САПР. Уколико је одговор „да“ на било које од ових питања, АПР – или САПР ће бити припремљени, по потреби. Одговарајућа обука по питању скрининга ће бити обезбеђена од стране независног периодичног консултаната.

6.2. Развој појединачних АПР, одобрење и спровођење

На основу овог ОПР, АПР или САПР по потреби за под-пројекте који захтевају експропријацију ће бити припремљени. Циљ сваког АПР ће бити да прецизира које процедуре треба пратити и шта предузети како би се извршило правилно стицање земљишта и извршиле надокнаде погођеним људима тако што ће им се обезбедити адекватно учешће, консултација и потпуно функционисање механизма жалбе. Специфично место АПР треба да се заснива на ажурираним и поузданим информацијама о (а) предложеним расељањем и његовом утицају на расељена лица и друге угрожене групе, и (б) правна питања укључена у расељавање.

Без обзира на сложеност околности пројекта сваки специфичан АПР обухвата у најмању руку следеће:

1. Опис под-пројекта и идентификација подручја под-пројекта,
2. Идентификација под-пројектних активности које доводе до расељавања,
3. Размислите о алтернативама како би се избегло или минимизирало расељење и значајна консултација са погођеним људима о прихватљивим алтернативама,
4. Успоставити механизме како би се умањило расељење, у мери у којој је то могуће, током спровођења пројекта,
5. Обезбедити свеобухватне социо-економске студије, укључујући:
 - а) истраживање пописа покрива тренутне становнике у угроженом подручју како би се успоставила основа за израду програма поновног насељавања и како би се искључио прилив људи због права на компензацију и помоћ при расељавању,
 - б) стандардне карактеристике расељених домаћинства, укључујући опис производних система, рада и организације домаћинства; и
 - в) основне информације о животном стандарду (укључујући, као релевантне, ниво производње и прихода добијених из формалних и неформалних економских активности) и стандардима живота (укључујући и здравствено стање) код расељених лица,
 - г) величина очекиваног губитка - потпуног или делимичног - имовине, и обим расељавања, физички или економски, информације о угроженим групама или особама, правни оквир.

- 6) Анализа правног оквира, покривање празнина, уколико их има, између локалних закона који покривају домен и расељавање и СБ ОП / БП 4.12. политика расељавања, као и механизми за премошћавање празнина,
- 7) Успостављање институционалног оквира, институционалне одговорности за спровођење, право, вредновање и компензацију за губитке и методологију која се користи код вредновања губитака,
- 8) Успостављање процедура жалбе, аранжмана за спровођење, посматрања и процене и трошкова и буџета.

Циљеви АПР су следећи:

- ~ Да се смањи могући штетни утицај расељавања на становништво и имовину;
- ~ Да се ублаже негативни социјални и економски утицаји експропријације и привремених или трајних губитака обезбеђивањем накнада за губитке имовине на основу трошкова замене и осигурати спровођење активности расељавања са одговарајућим обелодањивањем података, консултација и учешће ЛЗЕП;
- ~ Поново успоставити или чак побољшати изворе прихода и животног стандарда за расељена лица на нивоу пре утицаја пројекта;
- ~ Успоставити организационе системе и процедуре за праћење реализације плана расељавања и предузети корективне мере.

Неопходно је извршити социо-економски цензус за сваки под-пројекат који захтева расељење, како би се утврдило следеће:

- i. Тренутни корисници области у оквиру пројекта, у циљу успостављања основе за израду програма за расељавање и како би се избегле опортунистички тврдње,

- ii. Стандардне карактеристике домаћинства, укључујући и опис производног система, рада и организације домаћинства, са основним информацијама о средствима за издржавање (укључујући, ако је потребно, ниво производње и прихода добијених из формалних и неформалних економских активности) и животни стандард (укључујући здравствено стање),
- iii. Распон очекиваног губитка имовине (потпуно или делимично) и опсег расељавања, физичко или економско,
- iv. Информације о угроженим групама, посебно о оним испод границе сиромаштва, старим и изнемоглим особама, женама и деци, етничким групама и другим расељеним лицима која нису заштићена Законом о експропријацији, и за које морају бити предузете посебне мере,
- v. Мере за редовно ажурирање информација о расељеним лицима и њихових средстава за издржавање и животног стандарда, тако да су у правом тренутку, односно када почиње расељавање, најновије информације увек доступне. Ако се ажуриране информације значајно разликују од оригиналних, мере ће бити дефинисане за бележење ових промена и како би се ажурирао програм расељавања, на начин који је у складу са првобитно одобреним програмом.

Шаблон упитника анкете за обављање друштвено–економског пописа становништва дат је у Прилогу 1 овог документа.

RAPs will be submitted to the WB for review and clearance. No activities on construction works can commence until and unless compensation has been paid or replacement property administered to PAPs.

Спровођење АПР је обавеза ЈСП у МПНТР. Дужност ЈСП је да прати укупну реализацију, да сарађује са општинама на чијој територији се радови одвијају, сарађује са извођачима и открије информације ЛЗЕП и заједницама.

Активности на припреми специфичног АПР ће бити објављени на начин да омогући значајно учешће ЛЗЕП. То подразумева фазу прелиминарних припрема, објављивање припрема за попис становништва, објављивање резултата пописа уз поштовање приватности личних података, откривања социјалне процене, као и обелодањивања АПР нацрта. Сврха јавног објављивања и дискусије је да се обезбеди значајно учешће ЛЗЕП у процесу припреме, спровођења и праћења инструмената расељавања.

7. Захтеви консултација и објављивања

7.1. Јавне консултације

Једна јавна расправа је била одржана за ОПР и ЕСМФ у Београду дана 3. новембра, 2016. године након што су СБ и МПНТР одобрили нацрт оба документа. ОПР је објављен и доступан на јавни увид 10 дана пре јавне консултације од 19. октобра 2016. године и довољно времена је дато за подношење примедби и питања.

Јавне консултације су објављене на интернет порталу МПНТР.

Јавне консултације и представљање ОПР и ЕСМФ⁶ докумената су одржане у просторијама

⁶ Резиме ЕМСФ консултација је представљен у одговарајућем документу

МПНТР дана 3. новембра 2016. године од 09:00 часова до 11:00 часова и присуствовало је 9 особа, укључујући и аутора документа. Потпун списак особа које су присуствовале и слике се налазе у Додатку 4 и Додатку 5, респективно.

Представљање је укључивало уводне примедбе о кључним циљевима и карактеристикама ОПР. Уследило је детаљно представљање кључних карактеристика документа, укључујући и преглед празнина између националног оквира и ОП.4.12, идентификованих мера за премошћавање празнина, критеријума и детаљних карактеристика матрица права.

Током консултација једно питање је постављено од стране представника Министарства здравља:

Да ли је дошло до повреде било ког националног закона ако су места за под-пројекте изабрана на основу хијерархије ублажавања (нпр. избегавање, ублажавање и стога надокнада)?

Објашњено је да хијерархија треба да буде главни принцип и да се ова методологија у избору локације, поред економских фактора, препоручује.

Пошто није било других питања, консултација је завршена.

7.2. Објављивање докумената

ОПР ће бити објављен на српском и енглеском језику. Документи морају бити доступни јавности. Верзија на енглеском језику ће бити објављена на интернет страници Светске Банке, и верзија на српском језику ће бити објављена на интернет страници МПНТР.

АПР / САПР ће бити представљени појединачно ЛЗЕП у процесу експропријације, посебно угроженим групама, и утицај пројекта на њихову имовину и њихова права морају бити образложена, како је наведено у претходним поглављима. Копије документације ће бити доступне у угроженим општинама.

ЈСП је одговорна за обелодањивање докумената.

8. Посматрање и процена

8.1. Институционално посматрање

Ефикасна експропријација и расељавање зависе од посвећености и капацитета свих институција одговорних за припрему и реализацију процеса расељавања. МПНТР ће именовати лице које је одговорно за скрининг расељавања. У случају да постоји потреба за експропријацијом земљишта и расељавањем, иста особа ће преузети одговорности у погледу припреме процеса експропријације и расељавања, координације активности експропријације између агенција, општина и министарстава.

У случају да постоји потреба за експропријацијом / расељавањем је МПНТР ће водити евиденцију о расељавању и експропријацији са свим информацијама о особама и имовини, са свим случајевима експропријације и детаљним списком свих завршених фаза (подношења предлога експропријације надлежном општина, понуда накнада, уговори који се односе на накнаду, исплата накнаде, и плаћање помоћи приликом расељења, итд.).

Као додатак обавезама дефинисаним у Табели 6. Институције у процесу расељавања и експропријације, неке институције имају додатне обавезе у праћењу процеса расељавања:

Табела 4. Институционални обавезе у процесу посматрања расељавања

Задатак	Responsibility
Објављивање ОПР	МПНТР
Објављивање информација свим ЛЗЕП о поступку почетка експропријације и током свих фаза експропријације	МПНТР и ЛО
Комуникација и консултације са ЛЗЕП	МПНТР и ЛО
Активности пре почетка радова	МПНТР и ЛО
Пружање помоћи током расељења	МПНТР и ЛО
Исплата накнаде	КЕ и ЦДПИ на захтев МПНТР
Управљање жалбама	МПНТР –
Праћење и извештавање о експропријацији и расељавању	МПНТР / Спољни консултант
Праћење и извештавање након почетка радова	Предузимач

8.2. Посматрање и процена процеса расељавања

МДУЛС ЈСП ће спровести интерно периодично (месечно или квартално у зависности од захтева екстерног извештавања финансијским институцијама и фази поступка експропријације) праћење, тако да у сваком тренутку ефикасност поступка експропријације и ниво задовољства ЛЗЕП могу да се процене.

Индикатори за праћење реализације су:

- ~ Број јавних расправа и консултација о АПР;
- ~ Број завршених студија о експропријацији;

- ~ Проценат купљене земље у односу на потребно земљиште стечено за потребе пројекта, укључујући и укупну експропријацију земљишта и земљишне површине по особи;
- ~ Број завршених плаћања накнаде;
- ~ Број датих заменских земљишта и обезбеђених кућа;
- ~ Број ЛЗЕП на који је утицала РС која врши своје право власти над зградама и земљиштем;
- ~ Број и износ плаћања за губитак прихода;
- ~ Број и врста помоћи која се пружа угроженим групама ЛЗЕП; и
- ~ Број и врста жалбе, укључујући и правне радње које произилазе из експропријације (поднети случајеви, решени предмети, време потребно за њихово решавање).

Промотер пројекта ЈСП ће пратити спровођење процеса расељавања путем интерних, службених институционалних аранжмана, као и периодичним независним спољним консултантом, који ће бити именован од стране ЈСП. Спољни консултант за посматрање и процену ће бити именован пре почетка пресељења и имаће обавезу да квартално извештава. На основу кварталних извештаја ЈСП ће обавити извештај о завршетку у року од 2 месеца од завршетка расељења како би се резимирала реализација. У извештају треба да се потврди да су сви физички улази почињени у специфичним АПР достављени и све да су све услуге пружене. Поред тога, извештај треба да процени да ли су предвиђене акције ублажавања имале жељени ефекат. Социоекономски статус погођеног становништва треба да се мери у односу на основно стањр становништва пре расељавања, како је установљено кроз попис и друштвено –економске студије. Унутрашњи извештај о завршетку се сматра прикладним у односу на степен утицаја.

9. Институционални и имплементациони аранжмани

9.1. Кључне институције одговорне за спровођење пројекта

Ово поглавље нуди општи преглед државних институција, њихов ауторитет проглашен законом и својим одговорностима током спровођења пројекта у целини. Многе од тих институција нису учесници у процесу расељавања или у правном процесу експропријације, али с обзиром на природу пројекта, може да пружи информације или доноси одлуке које утичу на расељавање. Списак кључних државних и / или локалних институција су: Табела 5. у наставку, са својим кључним одговорностима.

Табела 5. Институције које су укључене у пројекат и њихове кључне одговорности

Институције:	Кључне одговорности за пројекат:
Институције на националном нивоу:	
Генерална скупштина РС	Врховни законодавни орган ~ доноси нове законе или допуне постојећих закона, који могу бити од значаја ако током пројекта обухвата промене у постојећем ЕЦЕЦ или ППП законским решењима ~ Ратификује споразум о кредиту са СБ
Влада РС (ВРС)	Врховна извршна власт ~ има законска права иницијативе ~ издаје секундарно законодавство и подзаконске акте који могу бити од значаја за спровођење новог оквира наставног плана под под-компонентом 2.1 пројекта
Министарство финансија (МФИН)	Дужник, према законским овлашћењима
Централна јединица повереника (део МФИН)	Нова централна јединица за набавку ~ набавка и финансијско управљање ~ обрада уплата
Министарство за образовање, науку и технолошки развој РС (МПНТР)	Одговорна агенција, промотер пројекта ~ оснива ЈСП ~ координира свим активностима пројекта, укључујући све компоненте и под-компоненте ~ администрира пројекат ~ право потписнице на рачун пројекта ~ обавља све остале активности под пројектом
Министарство за државну управу и локалну – самоуправу (МДУЈС)	~ пружа податке о предшколским услугама и плата на општинском нивоу ~ прати и координира рад локалне самоуправе
Институције ЛО:	
Локалне самоуправе	Законски задужене за локалне ЕЦЕЦ и ППП услуге, ЛО имају значајну функцију у припреми и

	спровођењу пројекта, у свим компонентама. Један од могућих модалитета под-пројеката је да обезбеди донације за ЛО за изградњу, реконструкцију и опремање ЕЦЕЦ центара. У сваком случају, учешће ЛО је од кључног значаја у свим фазама овог пројекта
--	---

Локални центри за социјални рад	Обезбедити поуздане податке о локалним угроженим групама
---------------------------------	--

Остале институције које ће имати утицаја током припреме и спровођења пројекта укључују: Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство здравља, Канцеларију за управљање јавним инвестицијама, Републички завод за статистику, Српску националну радиодифузну агенцију (РТС), Сталну конференцију градова и општина, Завод за унапређивање образовања и васпитања, итд. Током тренутне фазе припреме пројекта најважнији задатак многих институција је да обезбеде поуздане податке о насељима угрожених група (ромска насеља, особе са инвалидитетом, сиромашне особе, итд.).

9.2. Кључне институције у процесу експропријације земљишта и расељавања

Ово поглавље представља институције које могу бити укључене у процес пресељења, укључујући и правни поступак експропријације. Преглед свих институција је представљен у Табели 4. у наставку.

Табела 6. Институције у процесу расељавања и експропријације

Институције:	Кључне одговорности током расељавања / експропријације:
Народна скупштина РС	~ објављује јавни интерес по закону
Влада РС (ВРС)	~ доноси просторни план РС ~ објављује јавни интерес за експропријацију (ако се не ради по закону као горе наведено)
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	~ Предлаже, припрема и координира просторни план РС и регионална планска документа ~ управља регистром просторних планова
Министарство за образовање, науку и технолошки развој Републике Србије (МПНТР)	~ као промотер пројекта, користи и координира свим активностима пресељења под овим ОПР и индивидуалним АПР ~ припрема појединачне АПР и друга документа ~ открива ОПР, и сва друга документа

	~ одржава јавне консултације у свим фазама пројекта ~ ангажује битне заинтересоване стране ~ користи мере за ублажавање раасељавања ~ оснива и управља ЦДПИ ~ саслушава жалбе ЛЗЕП и заинтересованих страна ~ посматра и процењује процес расељавања ~ пријављује СБ сва питања под овим ОПР
--	--

Министарство финансија (МФИН)	~ позајмљује по овлашћењу власти ~ Уколико је МПНТР КЕ – контролише, управља и руководи плаћањем по ЦДПИ
Канцеларије пореске управе (децентрализована на јединице локалне самоуправе, али под МФИН)	~ обезбеђује процену тржишне вредности пољопривредног и грађевинског земљишта
Локална самоуправа, укључујући и њену администрацију (општине, градове, град Београд, и у случају планских докумената – АП Војводину)	Локалне општине координирају активностима расељавања у складу са овим ОПР (усвајање свих својих принципа) и индивидуалним АПР укључујући: ~ процену имовине (у складу са Законом о одредбама о експропријацији и овог ОПР) ~ подноси понуду за ЛЗЕП за одузету имовину ~ држи или учествује у јавним консултацијама у релевантним под-пројектима ~ оснива КПИК у случају када под-пројекти треба да се врше од стране ЛО. По члановима Закона о експропријацији: ~ јесте корисник експропријације (које заступа канцеларија општинског судије) ~ Усваја детаљне просторне планове, урбанистичке планове, итд. ~ спроводи поступак експропријације (сектор имовинско –правних послова) ~ објављује крајњи рок у јавном обавештењу за релевантну општину/под-пројекат, као део процеса експропријације
Канцеларија државног тужиоца	~ у уобичајеној пракси, представља корисника експропријације уколико је КЕ РС ~ уколико КЕ пошаље понуду ЛЗЕП за одузету имовину
Министарство пољопривреде и заштите животне средине	~ пружа информације о одговарајућој замени земљишта
Републички геодетски завод, државни катастар непокретности, децентрализоване јединице	~ пружа званичну информацију о свим непокретностима, укључујући и земљу, објекте, куће, итд. ~ пружа званичну правну информацију о власницима непокретности ~ пружа информације о поседовању непокретне имовине ~ обележавање процеса експропријације ~ спроводи законске промене назива власника непокретне имовине након стицања земљишта, експропријације, итд.

Релевантни општински судови	~ спроводи процес утврђивања фер вредности компензације, ако није постигнут договор, или захтев одузете имовине власника
-----------------------------	--

Додатак 1. Упитник социо-економског прегледа

– за пословања

Број упитника	
------------------	--

Датум истраживања:

Име и презиме

истраживача:

Општина:

Локација:

Адреса:

Референца катастарске парцеле:

Фотографија погођене имовине (број):

1. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ИСПИТАНИКУ (ПРЕДСТАВНИКУ ДОТИЧНОГ ПОСЛОВНОГ ЛИЦА)

1.1. Име и презиме испитаника:

1.2. *Position the respondent holds within the business entity:*

1.3. Етничка група:

1.4. Број телефона:

2. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОГОЂЕНОМ ПОСЛОВНОМ ЛИЦУ

2.1. Тип пословне активности:

2.2. Година оснивања:

2.3. Власник (сувласник):

2.4. Правна форма пословног лица:

2.5. Пословно лице је формално регистровано: ДА / НЕ

2.6. Да ли је структура у којој пословно лице послује легализована? ДА / НЕ

(уколико није, разјаснити _____)

2.7. Број стално запослених: _____ и број запослених на непуно радно време: _____

3. ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОСЛОВНОМ ПРИХОДУ

3.1. У просеку у претходне три године:

Укупан приход (у РСД на годишњем нивоу)

Напомена: Уколико пословно лице послује мање од 3 године, обезбедити информације за претходну годину.

4. ПРЕДНОСТИ НАКНАДЕ

4.1 Како замишљате своје главне проблеме уколико на вас буде утицало спровођење пројекта?

Губитак купаца (пословања)		Ометање пословних активности због радова		Оштећење опреме		Остало (навести):	

(1: најважније, 2 друге најважније, итд. – 0: нису значајне нити примењиве)

4.2 Шта би био најпогоднији тип компензације за вас?

– за домаћинства

Број упитника	
------------------	--

Датум истраживања:

Име и презиме истраживача:

1. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОГОЂЕНОМ ДОМАЋИНСТВУ

1.1. Локација:

1.2. Општина:

1.3. Референца катастарске парцеле:

1.4. Пуно име испитаника:

1.5. Етничка група:

1.6. Број телефона:

1.7. Цела парцела под утицајем: Да/Не

1.8. Ако не, навести величину не –погођеног дела: m^2

2. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОГОЂЕНОМ ЗЕМЉИШТУ (ПАРЦЕЛИ)

2.1. Укупна величина: m^2

2.2. Локација катастарских парцела, укупан број по локацији и катастарска референца

Локација	Укупан број катастарских парцела	Референца катастарске парцеле	Тренутна употреба <i>Означити примењиву употребу</i>
1.			Претежно стамбена Претежно пољопривредна Шума Пашњак Претежно за пословање Некоришћена
2.			Претежно стамбена Претежно пољопривредна Шума Пашњак Претежно за пословање Некоришћена

3. ПОЉОПРИВРЕДНЕ АКТИВНОСТИ

3.1. Усеви који су се налазили на погођеном делу парцеле у време истраживања: _____

3.2. Вишегодишње / годишње врсте: _____

3.3. Уколико су вишегодишње: Година садње: _____

3.4. Просечан принос на овој парцели у по фармеру: _____ (навести јединицу мере)

3.5. Укупно власништво фармера, укључујући ову парцелу и све остале: _____ хектара

Укључујући пољопривредно земљиште, пашњаке, шуме, сушино и неискоришћено земљиште — Укључује сво земљиште које фармер има на располагању без обзира на власништво

3.6. Са којих је ове године покупљено приноса: _____ хектара

4. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОГОЂЕНОЈ СТРУКТУРИ

4.1. Одвојена зграда: ДА / НЕ

4.2. Апартамент у већој кући: ДА / НЕ

4.3. Апартамент у згради: ДА / НЕ

4.4. Кућа: ДА / НЕ

4.5. Спољне димензије (главна зграда) м x м

4.6. Саграђена године:

Спољашњост:

Унутрашњост:

4.7. Опште стање (главна зграда):

1: ново или врло добро

2: добро

3: лоше

4: упропашћено, не може се користити

4.8. Помоћне структуре		4.9. Саграђена од чврстих материјала	
Летња кухиња		ДА	НЕ
Гаража		ДА	НЕ
Шпајз		ДА	НЕ
Штала		ДА	НЕ
Остало (навести):		ДА	НЕ
Остало (навести):		ДА	НЕ

Штиклирати примењив квадратић

5. ПИТАЊА ВЛАСНИШТВА

5.1. Власник: Да Не

5.2. Корисник: Да Не

5.3. Детаљи власништва		
Са потпуно регистрованим називом		
Легализација у току		У којој фази је процес легализације:
Формални закуп јавне имовине		Власник
Формални закуп приватне имовине		Власник (детаљи контакта):
Неформални закуп		Власник (детаљи контакта):
Потпуно неформалан		Како је власник преузео власништво над наведеном парцелом?
Подељено власништво ДА / НЕ		Уколико је одговор ДА, навести сувласнике:

Штиклирати примењив квадратић

6. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОГОЂЕНИМ ЧЛАНОВИМА ДОМАЋИНСТВА

6.1. Информације о члановима домаћинства

	Име и презиме	Однос са газдом домаћинства	Година рођења	Пол		Занимање	Образовање (степен стручног образовања)
1	НН	НН		М	Ж		
2				М	Ж		
3				М	Ж		
4				М	Ж		
5				М	Ж		

7. УГРОЖЕНОСТ

7.1 Да ли било ко од чланова домаћинства пати од следећих проблема:	7.2. Друштвене погодности (да или не, уколико да, која врста помоћи)
Физички хендикеп	
Ментални хендикеп	
Хроничне болести које захтевају редовну лекарску помоћ	

Хронична болест која захтева хоспитализацију		
Незапослени или без редовних примања		
Старије особе и / или старије особе и самци		
Члан националне мањине (нпр. Роми)		
Други проблем (навести)		

Навести број погођених чланова домаћинства у одељку 2 у одговарајућој табели

8. ПОГОЂЕНО ДОМАЋИНСТВО (СТАНОВАЊЕ)

8.1. Колико дуго живите овде (година када сте се доселили):

8.2. Где сте живели пре тога?

8.3. Под којим условима сте се доселили овде?

9. СОЦИО-ЕКОНОМСКИ ДЕТАЉИ О ПОГОЂЕНОМ ДОМАЋИНСТВУ

9.1. Укупан приход домаћинства

У коју од следећих категорија спада укупни месечни приход целокупног домаћинства:	
Мање од 30000 РСД	
Између 30000 и 60000 РСД	
Између 60000 и 90000 РСД	
Више од 90000 РСД	

У случају да постоји више чланова домаћинства који зарађују, молимо вас да их наведете заједно

Који од следећих је ваш главни извор прихода:			
Плате		Пензије	
Лична пољопривредна производња		Владина или друга помоћ	
Мали бизнис		Остало (навести):	
Дознаке		Остало (навести):	

(1: највиша, 2 друга највиша, итд... – 0: није значајно ни примењиво)

9.2. Јесте и задовољни својом економском ситуацијом?

Веома задовољни	
Задовољни	
Ни задовољни ни незадовољни	
Незадовољни	

Веома незадовољни	
-------------------	--

Штиклирати примењив квадратић

10. ПРЕМЕШТАЊЕ

10.1. Како замишљате своје главне проблеме уколико на вас буде утицало спровођење пројекта?

Губитак средстава за издржавање		Губитак друштвених веза		Губитак имовине		Остало (навести):	
Мушки члан домаћинства							
Женски члан домаћинства							

(1: најважније, 2 друге најважније, итд. – 0: нису значајне нити примењиве)

11. ПРЕДНОСТИ НАКНАДЕ

11.1. Расељавање (пресељење у другу кућу у непогођеној области) ДА / НЕ

11.2. Шта је за вас најважније у одабиру локације за пресељење (молимо вас да рангирате одговоре)?

	Близина школа	Близина здравственим центрима	Близина рођака	Близина друштвеним мрежама (навести)	Близина места рада
Мушки члан домаћинства					
Женски члан домаћинства					
	Остало (навести):	Остало (навести):	Остало (навести):	Остало (навести):	Остало (навести):
Мушки члан домаћинства					
Женски члан домаћинства					

(1: најважније, 2 друге најважније, итд. – 0: нису значајне нити примењиве)

11.3. Новчана накнада ДА / НЕ

11.4 Да ли имате другу кућу у коју би могли да се преселите? ДА / НЕ

- за земљопоседнике

Број упитника	
------------------	--

Датум истраживања:

Име и презиме истраживача:

Општина:

Локација:

Адреса:
Референца катастарске парцеле:
Фотографија погођене имовине (број):
Цела парцела под утицајем: ДА / НЕ
Ако не, навести величину не-погођеног дела:
m ²

1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ИСПИТАНИКУ

1.1. Име и презиме испитаника:
1.2. Власник или корисник имовине:
1.3. Етничка група:
1.4. Број телефона:

2. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПОГОЂЕНОМ ЗЕМЉИШТУ (ПАРЦЕЛИ)

2.1. Локација парцеле, укупан број по локације и катастарске референце

Локација	Укупан број парцела	Референца катастарске парцеле	Тренутна употреба <i>Означити примењиву употребу</i>
1.			Обрадива земља Шума Пашњак Некоришћена
2.			Обрадива земља Шума Пашњак Некоришћена

3. ПИТАЊА ВЛАСНИШТВА

3.1. Власник: Да Не

3.2. Корисник: Да Не

3.3. Детаљи власништва		
Са потпуно регистрованим називом		
Легализација у току		У којој фази је процес легализације:
Формални закуп јавне имовине		Власник
Формални закуп приватне имовине		Власник (детаљи контакта):
Неформални закуп		Власник (детаљи контакта):
Потпуно неформалан		Како је власник преузео власништво над наведеном парцелом?
Подељено власништво ДА / НЕ		Уколико је одговор ДА, навести сувласнике:

Штиклирати примењив квадратић

4. ПОЉОПРИВРЕДНЕ АКТИВНОСТИ

4.1. Усеви који су се налазили на погођеном делу парцеле у време истраживања: _____

4.2. Вишегодишње / годишње врсте: _____

4.3. Уколико су вишегодишње: Година садње: _____

4.4. Просечан принос на овој парцели у по фармеру : _____ (навести јединицу мере).

4.5. Укупно власништво фармера, укључујући ову парцелу и све остале: _____ хектара

Укључујући пољопривредно земљиште, пашињаке, шуме, сушно и неискоришћено земљиште – Укључује сво земљиште које фармер има на располагању без обзира на власништво.

4.6. Са којих је ове године покупљено приноса: _____ хектара

5. ПРИХОД ОД ПОЉОПРИВРЕДНЕ АКТИВНОСТИ

5.1. Да и продајете усева: _____

5.2. Уколико да, који је ваш просечни годишњи приход од продаје усева: _____

5.3. Да ли користите усева да задовољите своје потребе (коришћење): _____

5.4. Да ли сте имали неке планове који се односе на погођен део парцеле? ДА или НЕ

5.5. Уколико ДА, које су биле ваше намере? _____

6. ПРЕДНОСТИ НАКНАДЕ

6.1. Новчана накнада ДА / НЕ

6.2. Да ли би више волели замену земљишта за земљиште? ДА / НЕ

6.3. Да ли би купили другу имовину уместо овог земљишта? ДА / НЕ

Додатак 2. Жалбени формулар

		РЕФЕРЕНТИ БРОЈ (Попуњено од стране канцеларије)		
а) Погођене експропријацијом				
б) Све остало				
ИНФОРМАЦИЈА КОРИСНИКА О ЖАЛБИ				
М	Ж			
Опис инцидента који је довео до жалбе (Шта се догодило? Где се то догодило? Које се то догодило? Који је резултат проблема?)				
Датум инцидента?				
• Инцидент/жалба која се догодила једном - датум: _____ • Догодила се више од једном (Колико пута?) _____ • У току (проблем који је у току)				
Шта би волели да се догоди?				

ПОТПИС:

Молимо Вас да вратите овај формулар на неки од следећих:

МПНТР

За: Директора ЈСП

Додатак 3. Контролна листа скрининга расељавања

ПРОЈЕКТЕ				
СТИЦАЊЕ ЗЕМЉИШТА И ПРИСТУП РЕСУРСИМА				
	ДА	НЕ		
Врста делатности – Да ли ће под-пројекат:				
Захтевају да земљиште (јавно или приватно) буде прибављено (привремено или трајно) за његов развој				
Захтевају да земљиште буде прибављено за експропријацију или остваривање власничких права над земљиштем у државној својини?				
Да ли ће земља бити купљена преговорима (вољан купац вољан продавац)				
Кориспћење земље која је тренутно насељена или се редовно користи у сврхе производње (нпр. баште, узгој, пашњак, локације за риболов, шуме)				
Ограничити коришћење суседног земљишта				
Захтевати физичко расељавање појединаца, породица или предузећа				
Захтева економско расељавање				
Има ли нелегалних станара на земљишту или у зградама у државној својини				
Доводи до тренутног или трајног губитка усева, воћњака или инфраструктуре домаћинства				
Доводи до невољне забране приступа људи у				

	законски одређене паркове и заштићена подручја			
--	--	--	--	--

	Доводи до губитка средстава за живот, кроз губитак приступа или на други начин			
	Хоће ли приступ услугама, садржајима или ресурсима бити изгубљен/ограничен			
	Има утцаја на било које угрожене појединце или групе			
	Да ли расељавање помаже влада			

Уколико било које од поља које се налази код питања буде означено са „ДА“, Акциони план расељавања или Скраћени акциони план расељавања ће бити припремљен.

СЕРТИФИКАЦИЈА

Овим путем потврђујемо да смо детаљно испитали све потенцијалне негативне ефекте овог под-пројекта. Колико ми знамо, под-пројекти Расељавања ће бити адекватни како би се избегли или смањили сви негативни социјални утицаји.

Представник промотера пројекта

Име: _____(потпис): _____

Датум: _____

Округ/Представник ЈСП (потпис): _____

Име: _____(потпис): _____

Додатак 4. Списак присутних током јавних консултација

JAVNE KONSULTACIJE / JAVNE KONСУЛТАЦИЈЕ / PUBLIC CONSULTATION				
PROJEKAT: INKLUZIVNO OBRAZOVANJE I VASPITANJE DECE U RANOM UZRASTU ПРОЈЕКАТ: ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ ДЕЦЕ У РАНОМ УЗРАСТУ PROJECT: INCLUSIVE EARLY CHILD EDUCATION AND CARE PROJECT (EECC)		Datum / Датум / Date 3.11.2016		
IMPLEMENTATOR: MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE NAUKU I TEHNOLOŠKI RAZVOJ ИМПЛЕМЕНТАТОР: МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ НАУКУ И ТЕХНОЛОШКИ РАЗВОЈ IMPLEMENTING ENTITY: THE MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT (MOESTD)				
DOKUMENT: OKVIR POLITIKE RASELJAVANJA I OKVIRNI DOKUMENT ZA UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM I DRUŠTVOM ДОКУМЕНТ: ОКВИР ПОЛИТИКЕ РАСЕЉАВАЊА И ОКВИРНИ ДОКУМЕНТ ЗА УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ И ДРУШТВОМ DOCUMENTS: RESETTLEMENT POLICY FRAMEWORK AND ENVIRONMENTAL AND SOCIAL MANAGEMENT FRAMEWORK				
No.	Ime i prezime / Име и презиме / Name	Adresa / Адреса / Address	Telefon / Телефон / Phone	E-Mail / Електронска адреса
1	Nina Valčić	Novosela 1	064/804-1303	valcicnina@gmail
2	Stojan Susic	NJEKOŠEVA 28A, BEOGRAD	063 258464	stojan.susic@outlook.com
3	Đorđe Kurelić	ROMANIJA 22-26	064/813-4648	ĐORĐE.KURELIĆ@MNH.GOV.BG
4	Gianna Marolt	Nemajina 22-26	064/813-4647	gianna.marolt@mn.gov.rs
5	Daniela Stojanović	Nemajina 22-26	064/1294342	daniela.stojanovic@mn.gov.rs
6	Ana Marija Kurelić	Kurelićeva 30	062 801-6061	olcksouctra@cipcentor.org
7	IVANA CIRKOVIĆ	BALUATINSKA 84	033/8868123	IVANACIRKOVIC71@GMAIL.COM
8	ANAMARIJA UČEK	Stevana Hristića 15	0648134041	anamarija.ucek@gmail.com
9	ŽORAN STANOJEVIĆ	z-stanojevic@google.com	0648134008	stojiceva 80, BEOGRAD

Додатак 5. Фотографије са јавне консултације

